

3.

Diákszemmel

„A ballagás ugrás a mély vízbe” – a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum végzőseinek véleménye

9.

Iskola és kultúra

„Képzelt utazás” a kolozsvári Apáczai Csere János Elméleti Líceumban – Biró István képriortja

10.

Iskola és kultúra

Húszéves az Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetsége – Erdély Judit írása

14.

Ballagás

Utolsó kicsengetés, avagy búcsú az Alma Matertől – Végh Balázs beszélgetése Szilágyi Évával, a szatmári Református Gimnázium igazgatójával

18.

Láthatár

Plágium, másolás, avagy körbezárt közkincs – Molnár Judit írása

21.

Láthatár

Váltakozó bizonytalanság jelisére – Újvári Ildikó írása

22.

Térkép

Káros szenvedélyek serdülőkorban

24.

Hivatalos

1.

Lélekjelenlét

Önállósodás, felnőtté válás, érettség(i) – Jánossy Alíz beszélgetése Simon Kinga-Katalin gyergyói iskolapszichológussal

6.

Portré

„Minden fontos dologból tarisznyálni” – Csatlós Erzsébet beszélgetése a nyugdíjba vonuló Kun Kriza Ilona vajdahunyadi óvónővel

16.

Fotóriport

Csángó ballada- és mesemondó találkozó Lujzikalagorban – Fekete-Kászoni Rita és Petres László képriortja

4.

Iskola és kultúra

Gyakorlatközelben 3: Tè mit választanál? Választott tantárgyak elemi osztályban – Stark Gabriella írása

8.

Iskola és kultúra

Játékos öttusa – országos döntő Csíkszentdomokoson – Zsigmond Emese írása

20.

Iskola és kultúra

Jubileumi ünnep a brassói Áprily Lajos Főgimnáziumban

12.

Búcsú az Alma Matertől – ballagás Csíkszeredában

2012.

6–7.
SZÁM

MAGYAR KÖZOKTATÁS

ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁSI FIGYELŐ

2012. JÚNIUS–JÚLIUS • 6-7. SZÁM

Fotó • Mihály László

ISSN 2065-9725

9 772065 972004

- **A román nyelvet magyar iskolában is meg lehet tanulni!**

Eddig a magyar iskolákban úgy tanították a román nyelvet, hogy nem fejlesztették a gyerekek hétköznapi román nyelvű kifejezési képességét. Ez végre megváltozott. Az új oktatási törvény előírja, hogy a magyar gyermekeknek külön, szakszerűen átgondolt tantervvel, nem anyanyelvként tanítják a románt.

Tudatosítanunk kell emellett, hogy románul jól érteni és beszélni nem elsősorban az iskolában lehet megtanulni. Azok a magyarok, akik jól tudnak románul, főleg iskolán kívül, játszótársaktól, tévéből és más módon tanulták meg ezt a nyelvet.

- **Az anyanyelven való tanulás előnyös**

A gyerek azon a nyelven tud a legjobban tanulni, amit először tanult meg: anyanyelvén. Sőt, az anyanyelvén tanított fiatal más nyelveket is, így a románt is jobban elsajátítja, magabiztosabban használja.

- **Bennünket, magyarokat számos közös kulturális élmény köt össze, és ezzel az élményvilággal a gyerek a magyar iskolában találkozik**

János Vitéz, Ludas Matyit, Toldi Miklóst, a természeti és történelmi legendákat, kedvenc regényeinket, verseinket, dalainkat a magyar iskolában szerettük meg. A román iskolában a gyerek nem ismeri meg gyerekkori hőseinket, távol marad mese- és mondavilágunktól, számára idegen lesz mindaz a felbecsülhetetlen érték, ami összeköt bennünket, magyarokat.

- **A magyar iskola nem kerül több pénzünkbe!**

Sokan azért választanak a gyerek számára román iskolát, mert a magyar iskola valamilyen többletköltséget jelent, például az utaztatás miatt. Legtöbbször a magyar iskola nem kerül többbe, de ha valamiért mégis igen, tudni kell, hogy a rászorulóknak számos támogatási lehetőség áll rendelkezésükre.

www.rmdsz.ro

WEBkastély – Él a kastéllyal!

Erdély településein mintegy 600 kastély vagy kúria létezik. Te is ilyen településen élsz? Akkor a WEBkastély vetélkedő pont a te közösségednek szól!

- Megmutathatod: mire büszke közösséged!
- Megmutathatod: van akarat és ötlet a kastély, kúria hasznosítására!
- Bemutathatod: érdemes hozzátok látogatni!

A versenyre 6–10 fős csapatok jelentkezhetnek, feltétel, hogy tagjai erdélyi kastély vagy kúria közelében éljenek és egy helyi civil szervezettel is együttműködjenek.

Az internetes verseny a nagy sikernek örvendő WEBvidékhez hasonlóan zajlik, a részt vevő csapatoknak különböző próbákat kell majd teljesíteni, amelyek a kastély vagy kúria különböző aspektusait mutatják be, illetve a köré szervezett rendezvényekre vonatkoznak.

Figyelem! Egy kastélynak, egy kúriának csak egy csapata lehet. Annak a csapatnak a regisztrációját fogadjuk el, amelyik először jelentkezett. Ha mindenképpen versenyezni szeretnél, keresd meg a már benevezett csapatot, és társulj hozzá!

A WEBkastély vetélkedő célja: felhívni a figyelmet az erdélyi kastélyok, kúriák állapotára, bekapcsolni a turisztikai körforgásba. Szeretnénk, ha szorosabbá fűződne a kapcsolat a közösség és a kastélyok, kúriák tulajdonosai/működtetői között, ezáltal is tudatosítva, hogy a műemlékek a település részei, közös örökséget hordoznak, mely a közösséget is gazdagíthatja. A vetélkedő révén egy olyan gyakorlati adatbázis, információhalmaz gyűlhet össze, amely a műemlékvédők, a témát kutatók figyelmét esetleg elkerüli.

Jelentkezni 2012. május 8-tól lehet a <http://webkastely.transindex.ro>

transindex.ro/benevezes/ honlapon. A benevezés folyamatos, de természetesen előnyben vannak azok a csapatok, amelyek első perctől részt vesznek a versenyben.

Az első próba meghirdetésére 2012. május 15-én, a díjátadó rendezvényre pedig 2012. június 30-án kerül sor.

A WEBKastély a PONT Csoport, a Transindex, a Transilvania Trust Alapítvány és az Élő Erdély Egyesület közös vetélkedője. A vetélkedő része a Kastély Erdélyben programnak, amely a PONT Csoport kezdeményezésével jött létre, jelenleg a négy szervezet partneri együttműködésére alapszik.

A Kastély Erdélyben program célja közép és hosszú távon gazdasági és társadalmi szerepet biztosítani az Erdélyben található kastélyok, kúriák számára olyan formában, amely fenntarthatóságot biztosít a kulturális örökséget képviselő értékek megőrzése mellett.

Rövidtávú cél az erdélyi kastélyok helyzetét ismertető, társadalmi érzékenységet növelő akciók, projektek lebonyolítása, és a fejlesztéshez szükséges szakmai és információs alapok megteremtése.

webkastely.transindex.ro

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mail címen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító szám (Cod fiscal): 10411135

A havilapot postai úton vagy a megyei tanfelügyelőségeken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük a fenti bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Olvasószerkesztés és korrektúra: Demeter Zsuzsa
Felelős kiadó: Lakatos András
Ára 9,62 lei.
Telefon: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60.
400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj

A kiadvány megjelenését a Communitas Alapítvány teszi lehetővé.
Proiect editorial finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Beszélgetés Simon Kinga-Katalin gyergyói iskolapszichológussal

Önállósodás, felnőtté válás, érettség(i)

– Mit gondol, mennyire érett egy ma érettségiző fiatal, mennyire felkészült az úgynevezett Nagybetűs Életre?

– Az érettség, illetve az érettségiző fogalma sok esetben nem fedi egymást. Hogy mennyire érett és felkészült egy mai diák a Nagybetűs Életre, nagyon szubjektív és egyéntől függő. Mégis úgy gondolom, hogy összességében véve a mi társadalmi kultúránkból „kikerülő” diákok bármikor, bármilyen körülmények között megállják a helyüket a világ bármely sarkán. Ennek van társadalomtörténeti, helyi, szociokulturális, nemzetiségi, családon belüli neveléssel és ezzel párhuzamosan az iskolai neveléssel kapcsolatos magyarázata is – amire most nem térek ki –, de maximálisan hiszek és bízom a ma érettségiző fiataljainkban. Függetlenül attól, hogy az érettségi vizsgán ki milyen teljesítményt nyújt, érezheti magát kevésbé vagy maximálisan felkészültnek a jövőorientációja szempontjából. Természetesen óriási hatással van, főként a továbbtanulni vágyók életére, például az érettségi média.

– Mennyiben segíti a fiatalokat a felnőtté válásban, az önállósodásban az iskola?

– Az iskola mint formális nevelési intézmény és mint a szocializációs folyamat második legfontosabb színtere értelemszerűen nagymértékben segítheti a fiatalok felnőtté válását, önállósodását. Már maga az iskolába járás is elősegíti az önállósodást, ha például a diák nem otthonról jár el naponta, hanem kollégiumban, diákotthonban vagy albérlésben lakik, sőt, még akkor is, ha rokonoktól, családtagoktól jár iskolába is. Ez kezdődhet már általános iskolás kortól, de középiskolában a gyakoribb. Minden olyan tevékenység, amely arról szól, hogy a diák megszervezze az önálló életét, berendezze azt, kitöltse az idejét, segíti az önszerveződésben és ezáltal az önállósodásában is. Az iskolai tevékenységek, különösen a kötetlen alternatív iskolai programok lehetőséget teremtenek a diákok önállósodási törekvései szempontjából. Fejlődéslelektani szempontból egyfajta autonómiatörekvés figyelhető meg már kora gyermekkorban, a harmadik életév körül. Sőt ma már jóval korábban, nyugodtan tehetjük ezt két év körülre, feltéve, ha az előző időszakban a kisgyermek megtapasztalta a szeretetteljes, biztonságos légkört, amely körülöleli – gondolok itt anyagyerek, apa-gyerek, nagyszülő vagy akár nevelőszülő és gyerek közti biztonságos, szeretetteljes, elfogadó és segítő, támogató kapcsolatra. A felnőttkor küszöbén ez az önállóságra való igény és ennek beteljesedése, a próbálkozások sikeressége nagyban függ egyrészt a fiatalok egészen kisgyermekkor, sőt csecsemőkor, magzati életük fejlődésmentétől, másrészt azoktól a pedagógusoktól, akik biztosítják számukra az iskolában közösen eltöltött idő szeretetteljes, elfogadó és támogató jellegét. Az úgynevezett második önállósodási korszakban az iskola is biztonságigényt és támogató, erősítő légkört teremtve segítheti a diákok önállósodási törekvéseit – együttműködve a szülőkkel.

Fotó • MIHÁLY LÁSZLÓ

• „Mennyire érett és felkészült egy mai diák a Nagybetűs Életre?”

– Létezik-e olyan, az önállósodást célzó program, amelybe bekapcsolódhatnak a fiatalok, illetve mennyire lehet erre hatással az osztályfőnök, a pedagógusi közösség?

– Természetesen nagyon sok olyan iskolai és más, fiatalokat érintő, az iskolával közös szervezésben megvalósítható program létezik, amelynek keretében a diákok „kiélhetik”, „megélhetik” önállóságukat. De bármelyik tanítási órán, osztályfőnöki órán lehetőséget teremthetünk a diákok önállósági törekvéseinek a megélésére, azzal, hogy olyan helyzeteket biztosítunk számukra, ahol biztonságos keretek között megélhetik az önálló feladatmegoldás, a sikerélmény megtapasztalását. Ugyanakkor egyik leglényegesebb tényező a pedagógus lelkesedése, motiváltsága. Nagyon lényeges a diákok egyéni ismerete, és az, hogy megerősítsék őket abban, amiben ügyesek.

– Úgy tűnik, egyre inkább kitolódik az a korhatár, amikor a gyerekek úgymond leválnak a családról, kiröpülnek a családi fészekből. Vajon ennek csak társadalmi okai vannak – divat a több egyetem végzése, karrierépítés, kései házasságkötés – vagy valóban később válnak képessé az önálló életre?

– A társadalmi berendezkedésünket figyelve, Európai viszonylatban és a közép-keleti országok tekintetében is mondhatni teljesen „jól állunk”, ami a székelyföldi régiót illeti. Egy 2010-es kutatási beszámoló alapján a szüleivel él minden harmadik 25 és 34 év közötti férfi és minden ötödik hasonló korú nő az Európai Unióban – olvasható az EU statisztikai hivatalának elemzésében. A statisztikát 2008-as adatokból

készítették. A 18 és 24 év közötti fiatalok körében ez a szám sokkal magasabb. Ebben a korcsoportban a férfiak 82, a nőknek pedig a 71 százaléka lakik még a szüleivel. Az összesen 51 millió európai fiatal felnőtt (18–34 évesek) 46 százaléka nem hagyta még el a szülői házat. A felmérés szerint ez a tendencia főként a dél- és kelet-európai országokban jellemző, az északi államokban a fiatalok hamarabb a saját lábukra állnak. A késői önállósodás egyik oka – főként a 18–24 év közöttiek körében – a továbbtanulás. A szakirodalomban ezt az állapotot úgy nevezik, hogy „szociálisan és gazdaságilag infantilis helyzet”, és ezt kiegészíteném az emocionális infantilizmus fogalmával is. Sok esetben sajnos értelmi intelligenciájukat tekintve teljesen érett, fiatal felnőttekről beszélhetünk, viszont ez

• **Simon Kinga-Katalin: „A szülő, a család szilárd szociokulturális, nemzeti és humánus értékrendszer közvetítésével segítheti a gyereket.”**

nem jár mindig együtt érzelmileg intelligens személyiséggel. Véleményem szerint legfontosabb a fiatal felnőttek egészséges biztonságérzetéből fakadó önálló élet megteremtése, amelynek véleményem szerint első és alapvető feltétele a szülőktől való érzelmi leválás. A több egyetem végzése nem tudom, hogy divat-e, inkább úgy vélem, korunk, az információs és tudásközpontú társadalmi berendezkedés egyik velejárója, mint ahogyan az élethosszig tartó tanulás is. Összességében tehát valóban elsődleges oka lehet a „kitolódott önállósulásnak” a továbbtanulás, karrierépítés, valamint a kései házasságkötés – ez összefüggésben áll az ambivalensként értelmezett individualizációs folyamattal, amely a globalizálódott világra jellemző. Az, hogy valóban később válnak a mostani gyerekek önállóvá, nézőpont kérdése, és nem hiszem, hogy „fair” lenne évtizedekkel, sőt évszázadokkal ezelőtti fiatalok önállósodási életéhez viszonyítani. A mai kor mai fiatalja számára a legnagyobb kihívást az jelenti, hogy az önállósodási folyamat során rugalmasan alkalmazkodnia kell a villámgyorsan fejlődő világ eseményeihez és tendenciáihoz.

– És mit gondol, mennyiben felelős az iskola, a tanügyi rendszer a családról leválás kitolódásában?

– Ez nagyon összetett kérdés. Úgy vélem, mindenkinek megvan a felelőssége adott pillanatban és helyzetben. A legfontosabb, hogy legjobb képességeinkhez mérten mindig „ott legyünk a leginkább jelen, ahol éppen vagyunk”, s akkor nagy baj nem lehet. Nem hiszem, hogy felelősségre kellene vonni az iskolát, tanügyi rendszert, szocializációs közeget, társadalmi korszakot, inkább azt mondom, hogy ki, ahol van, hozza ki magából a maximumot pedagógusként, szülőként, tanügyminiszterként, törvényhozóként egyaránt.

– *Mivel segítheti a szülő, a család a gyereket az önállósodási folyamatban?*

– A szülő, a család szilárd szociokulturális, nemzeti, és humánus értékrendszer közvetítésével segítheti ebben a gyereket. Ugyanakkor érzelmileg, bátorítással, elfogadással és nagyon, nagyon sok feltétel nélküli szeretettel, odafigyeléssel, együtt töltött minőségi idővel, egyéni és személyes érdeklődési körének megfelelő tevékenységek biztosításával. Egy általam 17 évesek körében végzett kutatásból kiderült, hogy a diákok 87 százalékanak az elsődleges szeretetnyelve, szeretetkifejezési igénye az együtt töltött minőségi idő, ami nemcsak a kortársakra, hanem a szülőikkel töltött időre is vonatkozik. Nyilván anyagilag is segítheti a szülő a gyereket, amennyire a lehetőségei megengedik, és nem lépik túl egy egészséges támogatási határt – ami esetleg a fiatal megküzdési stratégiáit és az életben való önálló boldogulásának a képességét szorítaná háttérbe.

– *Mikor kezdődik egy gyerek önállósodása, az egymást követő dackorszakok tekinthetők a felnőtté válás apró jeleinek?*

– Az Ericksoni pszichoszociális elmélet értelmezését tekintve két éves kor körül elkezdődik már, vagy akár előbb is a kisgyerek autonómiára való törekvése. De ha a kamaszkort követő felnőtté válási folyamatra gondolok, bármikor kezdődhet, nincs megszabott életkor vagy idő. Az érettség különböző személyiségjegyeinek megjelenése mindenképpen segíti és jelzi is ugyanakkor az önállósodási folyamatot. Vagyis az egymást követő dackorszakok is jelenthetik a felnőtté válást, de ezeknek inkább az eltűnése és kimaradása jelzi az igazi felnőtté válást.

– *Hogyan segíthet az iskolapszichológus ebben a folyamatban?*

– Leginkább a helyes és reális önismeret kialakításában, formálásában, ennél fogva a helyes önértékelés meghatározásában. Az önállósodás alapköve ugyanis a helyes önismeret. Ahhoz, hogy tudjam, mit szeretnék, merre tartok és hogy képzelem el az életemet, tudnom kell elfogadni azt és büszke lenni arra, aki vagyok, ahonnan jövök. Sok diák azzal a problémával keres meg, hogy nincs elég önbizalma, nem tudja, milyen ő, nem tudja képviselni a véleményét, magyaráz „énerősítésre” vágyik. Ebben az útkeresésben lehet a pszichológus a lelki társa vagy vezetője. Segíthetünk megértetni és elfogadni, szeretni önmaguk. Feltérképezni az erősségeit és a személyisége pozitívumait. Illetve olyan területek felé irányítani, ahol ezeket a képességeit a leginkább kamatoztatni tudja.

JÁNOSSY ALÍZ

„A ballagás ugrás a mély vízbe”

Mit jelent számodra a ballagás, és hogyan éled meg az elkövetkezendő változásokat? – kérdeztük a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Elméleti Líceum végzőseit.

A ballagás egyedi élmény az ember életében, az én életpályámnak is különleges szakasza. Alig várom már a csodálatos ünnepséget, mindig nagyon szép, úgy érzem, felkészültem rá, ideje, hogy megtörténjen. A legtöbb élményem a középiskolához köt, a budapesti kiránduláshoz például, amikor az osztályommal végre nagyon jól érezhettük magunkat együtt. Bármennyire is szeretem itt, Kolozsvárra mennék, úgy infót tanulhassak.

Szederjesi Arnold

Nagyon nagy változást jelent számomra a ballagás utáni időszak. Tudatosítom magamban, hogy más városban folytatom tanulmányaimat, egy teljesen új környezetben. Nagyon fog hiányozni a Bolyai, az iskola hangulata és a közösség leginkább, amelyhez az évek során hozzászoktam és megszerettem. Mindig büszkén fogok visszatekinteni az itt eltöltött diákévekre, mert tartalmasan és jó hangulatban teltek.

Gál Adél

Számomra a ballagás – ahogy legtöbbünk számára – nemcsak egy szertartást jelent, hanem az életünk egyik szakaszának lezárását is. Kolozsvárra szeretnék menni, menedzsmentet tanulni, de tudom, hogy a közeli osztálytársaktól nem szakadok el, szorosan tartjuk majd a kapcsolatot. Az iskolámtól sokat kaptam, negatív élményeket nem viszek magammal, hiszen alig voltak, szerencsére.

Szabó Melinda

A ballagás egy új életszakasz kezdetét jelenti, szomorú, de ugyanakkor örömteli esemény. Ekkor kell helyrehozni a tanárainkkal és osztálytársainkkal a viszonyt, ha elromlott az évek során, és békésen elbúcsúzni. Nagyon rossz, hogy a jövőm felől most kell döntenem, de merésznek kell lenni, menni messzebbnél messzebb, világot látni és élni tanulni. Budapest már tárt karokkal vár engem, hogy nemzetközi tanulmányok szakon kezdhessek.

Csizmás Zsuzsa

A ballagásra gondolva, így a vége fele, könnyek gyűlnek a szemembe, mert sajnálom, hogy négy évet magam mögött kell hagynom, hogy nem ülhetünk ugyanabban a padban ezentúl, és még a

reggel korai vallásórák is hiányozni fognak, bármennyire is hihetetlen dolog. Boldog vagyok, mert valami ismeretlen áll előttem, de ugyanakkor fáj is a szívem, hogy minden megváltozik körülöttem.

Béres Krisztina

A ballagás, szerintem, ugrás a mély vízbe, a mézesmázás időszak végét jelenti. Valamilyen szinten meghat, de nem keserít el, mert azokkal az emberekkel, akikkel felkészültem a nagybetűs életre, egy társaság maradunk, még ha az iskolának vége is van. Nagyon hasznos volt ez a négy év a Művészetiben, mivel sok új embertípust ismerhettem meg, ezzel is tágult a látóköröm, és az önismeretemet is fejlesztette, ami a legfontosabb.

Tőkés Tamás

Mivel nagyon félek mindig a változásoktól, a nagybetűs életbe való lépéstől, a ballagást is melankolikusan élem meg, izgalommal és meghatódottsággal. Ez a vég és az új kezdete egyben, nehéz időszak, és bármennyire is hihetetlen, de ez a négy év megváltoztatott, a közösség és az iskola mentalitása egyben. Tanulmányaimat folytatnám a humán tudományok terén, itt Marosvásárhelyen, és a kommunikáció szak érdekelne.

Moldován Renáta

Érdekes, mert nem gondoltam volna, hogy az utolsó iskolanapokban meghatódom, nem szokásom, és mégis így történt. Sokan érzékenyültek el, ami meglepő. Nagyon nehéz a gondolat, hogy valami új következik, eléggé félek, bizonytalansággal tölt el. Nem igazán fogtam fel, hogy meg kell válnom sok embertől, akikkel több időt töltöttem, mint a szüleimmel.

Szabó Blanka Paula

A ballagás számomra egy kaput jelent, amely ekkor az alkalomkor kinyílik előttünk, és ezen keresztül tovább léphetünk. A négy évből a legjobban az tett szert és az maradt meg, hogy mennyire komolytalan emberként kezdtem, ami nem volt a legjobb dolog, de mostanra hál' istennek megtanultam rengeteg dolgot, érettebb lettem, és az emberek viszonyulása is megváltozott irányomban.

Szász Lóránd

KÉRDEZETT SZUCHER ÁGNES

Gyakorlatközelben 3: Te mit választanál? Választott tantárgyak elemi osztályban

A Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet *Gyakorlatközelben* sorozatának harmadik, előkészületben lévő kötete az elemi oktatás választott tantárgyaira fókuszál. A módszertani kiadvány a helyi tervezés témakörének elméleti és gyakorlati megközelítését egyaránt tartalmazza, bemutatkozási lehetőséget nyújt a gyakorló tanítók számára, ugyanakkor ötleteket ad kipróbált választható tantárgyak beillesztésére az iskolák helyi tantervébe.

központi és helyi tanterv viszonyát helyezi a középpontba, külön kitérve az új törvényi rendelkezésekre. A harmadik fejezet a választható tantárgyakat mint a helyi tanterv részeit mutatja be, tisztázva az opcionálisok típusait, azok kiválasztásának módszertani szempontjait, a választható tantárgyi programok kidolgozásának módszertani kérdéseit (utalva a gyakorlati részben szereplő pályamunkákra). Az elméleti rész utolsó fejezete a tanítók tantervi önállóságának szükségességét és lehetőségeit mutatja be a romániai elemi oktatásban.

Gyakorló tanítók munkája

A módszertani kiadvány terjedelmesebb része a nyertes pályamunkákat tartalmazza. A Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet által 2011 októberében meghirdetett pályázatra olyan gyakorló tanítók jelentkezését vártuk, akik egyéni módon kidolgozták a választható tantárgyak tervét, és sikeresen alkalmazták oktató-nevelő tevékenységük során. Az elemi oktatás alaptantervébe szervesen illeszkedő, eredeti, a tanítók által önállóan kidolgozott és az iskolai oktató-nevelő tevékenység során kipróbált választható tantárgy tervének benyújtását vártuk bármely tantárgyból, illetve műveltségi területről. A felhívásra 37 pedagógus válaszolt az ország különböző régióiból (Barátos, Bélafalva, Csernáton, Csíkrákos, Csíkszereda, Egrespatak, Élesd, Feketegyarmat, Gyimesfelsőlók, Jedd, Kalotaszentkirály, Kaplony, Keresztvár, Kézdivásárhely, Kraszna, Marosvásárhely, Nagyvárada, Négyfalu, Rugonfalva, Siménfalva, Szatmárnémeti, Székelyudvarhely, Szentegyháza, Szilágysomlyó, Torja, Ürmös, Zabola, Zilah). A témák is nagyon változatosak voltak, hagyományörzés, gyermekirodalom, környezetvédelem, tánc szerepelt a leggyakoribb témák között, de az etikai nevelés vagy a szociális képességek fejlesztése is megjelent. A terjedelmi keretek nem tették lehetővé minden pályamunka megjelentetését, ezért egy háromtagú szakmai bizottság (Birta-Székely Noémi, Bodoni Ágnes, Szabó-Thalmeiner Noémi személyében) bírálta el a beérkező pályamunkákat. A pályamunkák elbírálásának fontos szempontja volt, hogy a benyújtott opcionális terv a kötelező tantárgyak követelményrendszerétől eltérő, új fejlesztési követelményeket tűzzön ki, valódi választási lehetőséget nyújtva a tanulók számára a feldolgozott tartalmak, feldolgozási módzatok (oktatási stratégiák, módszerek, eljárások) és taneszközök tekintetében. A bírálóbizottság értékelése alapján 22 választható tantárgy terve került be a módszertani kiadványba, az elbírálás után a pályázók még kiegészítették a pályamunkáikat az értékelők javaslatai alapján.

Fotók • FÜLÖP ZOILTÁN

• **Kíváncsiság.** Környezetünk gyerekszemmel

A választható tantárgyak

A módszertani kiadvány két részre tagolódik. Az elméleti megalapozás a választható tantárgyakra vonatkozó tantervelméleti ismereteket foglalja rendszerbe, a gyakorlati rész pedig a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet által meghirdetett pályázat nyertes pályamunkáit foglalja magába. Az elméleti megalapozás szerzői a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet oktatói: Ambrus Ágnes, Péter Lilla és Stark Gabriella. Az elméleti megalapozás első fejezete a tantervelméleti alapfogalmakat tisztázza, bemutatva az alapvető tantervtípusokat is. A második fejezet a

Tantervek módszertani útmutatásokkal

A választható tantárgyak tanterveit műveltségi területek és típusok szerint jelentettük meg a kötetben. A kidolgozott tantervekhez módszertani útmutatások is tartoznak a minél sikeresebb gyakorlatba ültetés érdekében. A megjelenő

választható tantárgyak tervei azonos logika szerint épülnek fel, s a következő elemeket tartalmazzák: a pályázó nevének és munkahelyének megjelölése után az opcionális/választható tantárgy érdeklődést felkeltő nevét találjuk. Ezt követi az opcionális jellegének meghatározása (egy adott tantárgyhoz, egy adott műveltségi területhez illeszkedik-e, vagy több műveltségi területet fog át), az opcionális időtartama (féléves, éves vagy nagyobb időszakot átfogó), az osztály megjelölése, valamint az infrastrukturális feltételek (terem, didaktikai eszközök stb.) meghatározása. Utána következik a választható tantárgy tömör indoklása, a tantárgy követelményrendszere (általános fejlesztési és részletes követelmények), a tanulási tevékenységek és tanulási

„Előkészületben lévő kötetünk hasznos kiadvánnyá válhat mind a gyakorló tanítók, mind az óvodapedagógus és tanítóképzésben részt vevő hallgatók számára, ugyanakkor a véglegesítő és fokozati vizsgára készülő tanítók is sikeresen használhatják a felkészülésben.”

tartalmak bemutatása. Külön szerepet kapnak az értékelési módzatok, a könyvészet (mely a tankönyvet pótolja), s a módszertani ajánlások, azaz a megvalósítás tapasztalatainak tömör összefoglalása módszertani javaslatok formájában. A pályamunkákat fényképek is színesítik, valamint mellékletként néhány szemelvény is megjelenik a gyermekek munkáiból.

Tantárgyszintű és több műveltségi területet átfogó opcionálisok

A választható tantárgyak terveit két csoportba soroltuk, egyik tömbben a tantárgyszintű opcionálisokat mutattuk be, a másik tömbben pedig a több műveltségi területet átfogó opcionálisok terveit. A következő tantárgyszintű opcionálisok kerültek be a kötetbe:

Nyelv és kommunikáció műveltségi terület: Olvass örömmel! – A mesekönyvek birodalmában; Mondjuk románul! – Élő kommunikáció román nyelven az anyanyelvre alapozva; Barangoljuk be zengzetes anyanyelvünket!

Ember és társadalom műveltségi terület: Etikai nevelés Andersen meséivel

Technikai és gyakorlati ismeretek műveltségi terület: Ké(s)z-csodák

Művészetek műveltségi terület: Terelgeti nyáját, fújja furulyáját, bú nélkül éli világát (Furulyaoktatás)

Testnevelés és sport műveltségi terület: Szabad egy táncra?

Matematika és tudományok műveltségi terület: Környezetünk gyermekszemmel

Tanácsadás műveltségi terület: A tanulás tanulása

A több műveltségi területet átfogó pályamunkák elsősorban a mesékre és a gyermekfolklorra irányítják a gyermekek figyelmét (Mesék szárnyain, Nagypó és nagyanyó kincses ládája), valamint a hagyományőrzésre a mondák világá révén (Monda és valóság: A magyarság történelme az

ősmagyaroktól Mátyás királyig, Barangolás a mondák világában, Séta a bölcsőhelyem körül). Kiemelt szerepet kap a környezetvédelem (Természetkutatás és természetvédelem, Kézen fogva a természettel). A művészetek is megjelennek: a tánc (Gyere, Kata, táncba!), a színház (Játsszunk színházat!), valamint a bábszínház (Bábjáték: Vitéz László

• Olvass örömmel! – A mesekönyvek birodalmában

nyomában). Nem marad ki a társas kapcsolatok játékos fejlesztése sem a kötetből, valamint a gyermeki kíváncsiságot kielégítő Miérték és hogyanok? megválaszolása sem.

Előkészületben lévő kötetünk hasznos kiadvánnyá válhat mind a gyakorló tanítók, mind az óvodapedagógus és tanítóképzésben részt vevő hallgatók számára, ugyanakkor a véglegesítő és fokozati vizsgára készülő tanítók is sikeresen használhatják a felkészülésben.

A kötet használatához javasoljuk, hogy a választott tantárgyak terveit ötletként, javaslatként kezeljék, adaptálják saját osztályukhoz és a rendelkezésükre álló infrastrukturális feltételekhez. A már kidolgozott tantervek példájára ajánljuk, hogy dolgozzák ki saját választott tantárgyuk terveit is.

STARK GABRIELLA
egyetemi oktató

Beszélgetés a nyugdíjba vonuló Kun Kriza Ilona vajdahunyadi óvónővel

„Minden fontos dologból tarisznyálni”

– Vajdahunyadon tanít, de ha jól tudom, nem ide kötik a gyökerei...

– Tordán születtem 1953-ban, január 13-án, de a „gólya” Torockóra tett le. Torockó mondhatni az én gyermekszobám. Annyit kaptam ebben a bölcsőben, amennyinél többet gyermek nem is kívánhatott volna. Kriza családba születtem, s remélem, azoknak a Krizáknak a fajtájából, akiknek nem mindegy, hogyan élik végig az életet. Anyám

• **Kun Kriza Ilona: „Azt mondta egyszer az egyik kicsim, hogy azért szeret óvodába járni, mert itt »mindig történik valami«.”**

ágán olasz nagyszülők sarja vagyok. Torockón jártam óvodába, elemi iskolába, aztán Nagyenyeden tovább, öt éves óvónőképzőbe.

– Mikor döntötte el, hogy óvónő lesz és hogyan hozta meg ezt a döntést?

– Már gyermekkoromban szerettem óvó nénist játszani. Ha eleredt az eső, a szomszédokban senki nem kereste a gyerekeket. Tudták, hogy nálunk lehetnek, mert édesanyám is szerette őket, és szabadon játszhatott minden gyermek a tornácon, csűrben, szénapadláson. Miután a nővérem, Irénke, Nagyenyedre került, én is követtem őt. Ő akkor volt végzős. Én már a nyolcadik osztályt is Enyeden végeztem. Igaz, anyám engem tanítónőnek szánt, de a felvételi vizsga reggelén átkértem az irataimat az óvónők tagozatára. Úgy éreztem, hogy mégis ez a hivatás inkább az

enyém. Soha nem bántam meg. Egy évig Pusztakalánban tanítottam magyarul, aztán itt Vajdahunyadon kilenc évig románul, majd huszonnyolc évig újra magyarul.

– Ha összegezne most, nyugdíjba vonulása előtt: mi volt pályája során pedagógiai szempontból a vezérgondolata?

– Örömet szerezni a gyermekeknek. Tarisznyálgatni minden fontos dologból egy picikét, nem túlterhelve őket, hogy szívesen tegyék, amit elvárok tőlük. Játékosan, hogy szinte észre se vegyék, hogy „tanulni kell”. Igyekeztem hasznos, gyakorlati dolgokat becsempészni a mindennapjaikba – amelyeket nem egyszer jobban megfogalmaztak a gyermekek, mint én magam. Azt mondta egyszer az egyik kicsim, hogy azért szeret óvodába járni, mert itt „mindig történik valami”. És ebben minden benne van. Számomra ez nem munkahely, nem mesterség, nem csupán kenyérkereső eszköz, hanem életforma. A mai napon is, amikor már számálgatom a heteket, hogy még csak meddig....?

– Meg tudná mondani, melyek az óvónőként megélt legemlékezetesebb pillanatai?

– Sok van, hiszen számomra minden nap élmény. Egy idő óta úgy élek, mintha minden napom ajándék lenne. Egy óvónő minden tevékenységi területet megél, ha odafigyel. Ha kell, énekes, ha kell, festő, pedagógus, testnevelő, ha kell, barkácmester, természetjáró, állatszerető, táncos, ha kell, költő, pszichológus, szakácsnő, kertész, szülinapszervező, dizájnér (szép magyar kifejezéssel élve), és sorolhatnám. Éveken keresztül jegyezgettem a gyermekek aranymondásait. Érdemes lenne egyszer külön ezeken „elmulatni”. Egy Rákosdról ingázó kislány egyszer a saját szülinapját ünnepelve az óvodában rákérdezett, hogy én hány éves vagyok – lehettem vagy 40 és valahány. Rám emelte gyönyörű fekete szemét és a homlokára csapott: – És te még élsz?! Nagyön soknak tűnhetett neki, mert ő csak öt éves volt. A gyerekeknek minden szava őszinte, ezt is szeretem bennük. Szépek voltak a reggelek, a kipirosodott arcocskákkal, a hideg kis kacsókkal, amelyeket melengetni lehetett, a ragyogó gyermekszemek, néha bennük a félelem, amit jó

„Egy óvónő minden tevékenységi területet megél, ha odafigyel. Ha kell, énekes, ha kell, festő, pedagógus, testnevelő, ha kell, barkácmester, természetjáró, állatszerető, táncos, ha kell költő, pszichológus, szakácsnő, kertész, szülinapszervező, dizájnér (szép magyar kifejezéssel élve), és sorolhatnám.”

volt lecsillapítani, kicsi szívük dobolását megnyugtatni. De szépek voltak az ünnepélyek is, az udvari hancúrozások, a kirándulások, táborozások, a délutáni alváskor elsimuló finom arcvonások, a szemlátomást kinyíló értelem, a rajzok... De főleg az, amit az „óvó néni” szó jelent.

– Miként éli meg nyugdíjba vonulását?

– Tudom, nem így kellene megélni ezt a pillanatot, de mostanában megtörténik, hogy üldögélek a kicsi széken, elfurulyázok egy óvadás dalocskát, körbemerengek a csodaszép csoporttermemen és eltűnődöm: ennyi volt? S bevallom, néha sírdogálok, mint a gyermek, ha elvették tőle a kedvenc játékát. De talpra állok s nagy álmaim vannak. Napközi otthont szeretnék létesíteni öregeknek, ha erőm és lehetőségem lesz hozzá, hiszen az öreg is gyermek.

– Nemcsak óvónő, de az anya és feleség is. Nehéz volt ezeket a szerepeket összeegyeztetni?

– Nem, határozottan nem. A három szerep teljesen egybeforrt, és egyik sem létezhetett volna a másik nélkül. Tulajdonképpen egyik segített megérteni a másik szerepet, egymást csiszolták, nemesítették. Olyan volt ez, mint családi hangulatban formálni egymást, amikor annak is jó, aki ad és annak is, aki kap. Dupla öröm. Sokáig anyának, az

„Tegye hozzá a pedagógus a közösség életéhez azt a gombostűhegynyit, ami neki van, hogy gyarapítsa azt a keveset, ami még megmaradt. Ha mindig másokon kéri számon azt, amit ő maga sem tesz meg, soha nem fog előrehaladni a világ.”

utóbbi időben pedig már nagymamának éreztem magam a gyermekek között. Anyaként arra gondoltam: „Istenem, ha az én gyermekemet nem szeretné valaki?” Óvónőként pedig azt fontolgattam: ha az én gyermekem hiába járna óvodába, nagyon elégedetlen lennék. Feleségként pedig mit mondhatnék? A családban értékelték a hivatásomat. Asztal, szekrény mai napig tele van feladatlapokkal, óvodai dolgokkal, ami része az én lakásomnak, és senkit nem zavar. Ez a szép hivatás, ha az ember szereti, kisegít válságból, betegségből, lefoglal, kreatívvá tesz, örökös kíváncsiságban tart, kifejleszti az ötleteket, felelteti a nehézségeket, serkent, ösztönöz, hogy érdemes megérni a holnapot,

„Olyan volt ez, mint családi hangulatban formálni egymást, amikor annak is jó, aki ad és annak is, aki kap. Dupla öröm. Sokáig anyának, az utóbbi időben pedig már nagymamának éreztem magam a gyermekek között.”

hogy még történjék valami kellemes. Ezen a pályán nincs elvégzett munka. Soha nem juthatsz el a teljesség határáig. Merem remélni ugyanakkor, hogy a nyugdíjba vonulás nem teljes elvonulás. Csak egy picikét meg kell pihentetni

a ropogós térdet, derekat. Aztán valamilyen formában folytatni. Szeretném a még kiadatlan gyermekverseimet összegyűjtögetni, kiadatni, hadd legyen kistestvére a már megjelent *Pitypang* kötetemnek. Amit úgy vélek, hogy elmu-

„Aki nem érzi jól magát ezen a pályán, kérem szépen, teljes jóindulattal tanácsolom: álljon félre. Neki sem jó, ha nem szereti, de azoknak a kis ártatlan, kiszolgáltatott emberkéknek sem, akiknek belenyúl az életébe. Türelem és szeretet – ez a két kulcs kell ehhez a hivatáshoz, semmi más.”

lasztottam, nem volt időm rá, vagy esetleg „belémszorult”, igyekszem majd – vagy máris – munkafüzetekbe gyűjteni, és továbbra is megosztani azokkal, akik elfogadják. Valahol olvastam, hogy az idős embertől elvárják, hogy bölcs és okos legyen, tanácsokat osztogasson, de én úgy gondolom, hogy nem is az a lényeg, hogy nagyon bölcssek legyünk, hanem örülnünk annak, hogy megöregedhettünk. Legyünk büszkéek a ráncainkra, a szarkalábainkra, hiszen ez az a térkép, amelyre fel vannak írva az évek, akárcsak a fatörzs évgyűrűire. Minél több a ránc és az évgyűrű, annál ellenállóbbak leszünk az élet viharaiiban.

– Mit tanácsolna a mai pályakezdőknek?

– Kezdőnek, fiatalnak nem tanács kell, hanem a jó példa. A kézzelfogható, valós kép, ami szeme előtt van, amire jó esetben feltekinthet, amiből erőt nyerhet és gyarapodást. Szeresse azt, amit vállalt, amit ő maga választott, úgy szeresse, mint életformát. Aki nem érzi jól magát ezen a pályán, kérem szépen, teljes jóindulattal tanácsolom: álljon félre. Neki sem jó, ha nem szereti, de azoknak a kis ártatlan, kiszolgáltatott emberkéknek sem, akiknek belenyúl az életébe. Türelem és szeretet – ez a két kulcs kell ehhez a hivatáshoz, semmi más. Ha ez a kettő megvan, mintegy kinyílnak a kicsi szívek. Vállalni kell a közösségi munkát is, mindenhol ott kell lenni, hogy tudjanak az emberről. Akárcsak a japán ember, menjen be a munkahelyére még akkor is, ha nem fizették ki a bérét, mert úgy kell. Kötelességből. Még akkor is, ha bolondnak néznek. Ne legyen nyugta, ha vakáció idején bár egyszer nem néz be óvodába, iskolába. Ezért nem éreztem soha tehernek az újságokba való írogatást, a rádióműsor megszerkesztését, amit már nyolcadik éve vállallok, a több mint 15 éven keresztül szervezett táboroztatást nyári vakáció és üdülés helyett. Tegye hozzá a pedagógus a közösség életéhez azt a gombostűhegynyit, ami neki van, hogy gyarapítsa azt a keveset, ami még megmaradt. Ha mindig másokon kéri számon azt, amit ő maga sem tesz meg, soha nem fog előrehaladni a világ. Ne a pontokért és az igazolványokért törtessen, hanem a munka örömeért. Ha szereti. Hátha egyszer mégis felébrednek, akiknek fel kellene ébredniük és megélhetéshez méltóan javadalmazták ezt a nem egyszerű munkát.

Játékos öttusa – országos döntő Csíkszentdomokoson

• Verseny előtti pillanatok

• Felcsíki táncot ropnak a cseppet sem fáradt öttusázók

• Szilágyperecsen bizonyult a legjobbnak

A LEGNAGYOBB TITOK AZ AKARATERŐ – Balczó András, háromszoros olimpiai és tízszeres világ bajnok öttusázó gondolata versenyünk legfontosabb üzenete. A *Napsugár* gyermeklap nemcsak a művészi, illetve tudományos hitelű nyomtatott szó és kép erejével neveli kis olvasóit, hanem megteremtí a személyes találkozás számos lehetőségét is. Több elméleti, főképp az anyanyelvhez, a gyerekirodalomhoz és a népköltészethez kötődő kisiskolás rendezvény, tábor, verseny, találkozó kezdeményezőjeként és szervezőjeként ezúttal a gyermekek egészségét, sportszeretétét, játékkedvét és összetartását szeretnénk fejleszteni, erősíteni. Nem titkolt szándékunk, hogy az iskolai, körzeti, megyei döntők révén lassan tömegméretűvé szélesedő, egyre népszerűbb sportversenyünkkel elcsalogassuk a számítógép, a televízió elől a gyermekeket, mozgásra, egymásért vívott, becsületes küzdelemre, a győzelemért vállalt áldozatra és a kudarcból erőt merítő bátorságra neveljük őket. Bizonyára ezt a szándékot ítélte támogatásra méltónak az Oktatásügyi, Kutatási, Ifjúsági és Sportminisztérium, a Bethlen Gábor Alap és a Communitas Alapítvány is. Játékos öttusánk során a négy főből álló, III. osztályos csapatok természetesen nem a hagyományos sportágakban, hanem a kisiskolás tantervben szereplő öt próbában vívnak meg: ügyességi akadálypálya, célba dobás, helyből távolugrás, egyensúlyozás, váltófutás. A második országos döntőn kilenc megye 13 településének képviselőit 16 csapat indult június 1-jén. Házigazdánk a tavalyi országos döntő aranyérmese, a csíkszentdomokosi Márton Áron Iskola volt. A teljes szakmai komolyság mellett jókedv és játék jellemezte a *Napsugár* második Öttusa Bajnokságát. A díjkiosztó ünnepség előtt történelmi viselet- és fegyverbemutató, íjászipróba, néptánc tanulás és fagyizás volt a gyermeknap ajándék. 2012-es bajnokunk, a szilágyperecseni csapat lesz a harmadik országos döntő házigazdája.

ZSIGMOND EMESE

• Együtt erő vagyunk, szerteszét gyöngeség. (Wass Albert)

„Képzeletbeli utazás” a kolozsvári Apáczai Csere János Elméleti Líceumban

Képzeletbeli utazás címmel 1–4. és 5–6. osztályos diákok számára szerveztek képzőművészeti versenyt Kolozsváron az Apáczai Napok keretében május 18-án az Apáczai Csere János Elméleti Líceumban. A résztvevők egy szabadon választott erdélyi népmese, rege vagy ballada világáról készíthették el alkotásaikat. Képzeletbeli utazásuk révén megismerhették Erdély kulturális, szellemi és történelmi örökségének valamely vonását, illetve a különböző élethelyzetek hordozta örömeit vagy megpróbáltatásokat. Az alkotásokat szakemberekből álló zsűri értékelte és díjazta.

FOTÓK: BIRÓ ISTVÁN

Húszéves az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségé

Megalakulásának 20. évfordulóját ünnepelte az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége 2012. május 17. és 20. között Sepsiszentgyörgyön. Az évforduló hangulatát, ünnepélyességét döntő módon meghatározta az is, hogy a háromnapos ünnepnek része volt a Szövetség rendes évi nyelvünnep is, A Magyar Nyelv Napjai Erdélyben; idén: Sepsiszentgyörgyön. Így a jubileumi ünnep több volt, mint megemlékezés: az anyanyelvi versenyek résztvevői – hozzávetőleg másfélszáz diák – jelenlétükkel nemcsak visszatekintésre, hanem jövőbe nézésre is készítettek.

Az ünnepi rendezvény társszervezői voltak: a sepsiszentgyörgyi Református Kollégium és a Kós Károly Iskolaközpont, a kisiskolások anyanyelvi vetélkedőjét szervező *Napsugár* gyermeklap, valamint a román Oktatásügyi, Kutatási Ifjúsági és Sportminisztérium.

A gazdag program egyik fénypontja az ünnepi megnyitó volt: a rendezvényt a házigazdák, szervezők részéről Sztakics Éva alpolgármester asszony, Kőmíves Noémi Kovásznai megyei magyar szakos tanfelügyelő, Várady Izabella tanácsos asszony, az oktatási minisztérium képviselője és Péntek János professzor, akadémikus, az AESZ elnöke köszöntötte, majd ezt követően került sor A Magyar Nyelv Napjai rendezvény ünnepi mozzanatára, a Nyelvörzés Díjának átadására. Ezt a kitüntetést 2000-ben alapította a Szövetség. Évente egyszer ítéli oda az elnökség olyan nyelvészeknek, nyelvművelőknek, tanároknak, közéleti személyiségeknek, akik a magyar nyelv tisztaságának megőrzéséért, az anyanyelvi kultúra ápolásáért, a magyarul beszélők anyanyelvhasználati jogaiért munkálkodtak. 2007-től, az író halála után, a rangos elismerés megnevezése: Sütő András-díj – A Nyelvörzés Díja. A 2012-es év díjazottja Tulit Ilona tanárnő, aki több évtizedes tanári, szakfelügyelői, tankönyvszerzői és nyelvművelő tevékenységéért érdemelte ki a rangos elismerést.

A jubileumi közgyűlésen Péntek János professzor elnöki beszámolóját követően az ünnep díszvendégei – Répás Zsuzsa helyettes államtitkár, Wacha Imre főiskolai docens, Egyed Emese, egyetemi tanár, a Georgius Aranka Társaság elnöke, Antalné Szabó Ágnes, az ELTE tanára, a Kárpát-medencei Simonyi Zsigmond helyesírási

versenyek szervezője, Nagy L. János, egyetemi tanár, az Implom Józsefről elnevezett helyesírási versenyek szervezője, Zsigmond Győző és Tapodi Zsuzsa egyetemi tanárok,

az AESZ anyanyelvi versenyének szervezői, Lászlóffy Pál, a Romániai Magyar Pedagógusszövetség tiszteletbeli elnöke, Demeter Emőke, valamint Zsigmond Emese, a *Napsugár* gyermeklap főszerkesztője – mondták el ünnepi gondolataikat. Együtt ünnepelt az AESZ tagságával Benkes Zsuzsa budapesti főiskolai tanár, Petőfi S. János professzor, az olaszországi Maceratai Egyetem tanára, Cs. Nagy Lajos, a Pozsonyi Egyetem vendégtanára, N. Császi Ildikó docens, a budapesti Károli Egyetem tanára (mindketten az Implom József Helyesírási verseny erdélyi elődöntőjének szakmai irányítói), továbbá Keppel Gyula Kazinczy-díjas középiskolai tanár, Kerekes Barnabás Kazinczy-díjas középiskolai tanár, az

Anyanyelvápolók Szövetségének társelnöke, Takács Edit, a Nemzeti Tankönyvkiadó képviselője, az Implom József Helyesírási verseny Kárpát-medencei szakaszának titkára, Bodó Barna, a Kárpát-medencei Szórványszövetség elnöke, az anyanyelvi vetélkedők kísérő és felkészítő pedagógusai, helyi magyartanárok, a Szövetséghez közel álló személyek.

„A 20 éves évforduló alkalmával az AESZ egy rendhagyó, tartalmában igen gazdag visszatekintő jubileumi kiadvánnyal ajándékozta meg vendégeit: *A Nyelvét megtartó közösség – közösségét megtartó nyelv.*”

Évtizedes hagyomány, hogy a nyelvi ünnepek alkalmával szakmai tanácskozást is szervez a Szövetség. Idén a Székely Nemzeti Múzeum Bartók Termében a Kárpát-medencei anyanyelvi mozgalom helyzetéről tanácskoztak a résztvevők. Ezen belül: Az anyanyelvi versenyek helyzete, további összehangolásuk lehetőségei; a média szerepe a nyelvi műveltség terjesztésében és a követhető nyelvi minta felmutatásában; Civil mozgalom a nyelvi jogok biztosításában voltak a fő témák. A hozzászólások, vélemények, vitaindító kérdésfelvetések közös gondolata, hogy igen nagy szükség van az anyanyelv ügyét felkaroló, az anyanyelvi oktatást és a magyartanári munkát is támogató médiumok, civilszervezetek összehangolt tevékenységére, fontos az anyanyelvi versenyek színvonalának folyamatos növelése, fenntartása,

A Körösi Csoma Sándor Anyanyelvi Verseny 78 díjazottját az RMDSZ a Communitas Alapítvány által könyvjutalomban részesítette, valamint támogatta a rendezvény lebonyolításának költségeit.

a versenyek szakmai követelményrendszerének Kárpát-medence szerte egységes elvárásokhoz való igazítása.

A 20 éves évforduló alkalmával az AESZ egy rendhagyó, tartalmában igen gazdag visszatekintő jubileumi kiadvánnyal ajándékozta meg vendégeit: *A Nyelvét megtartó közösség – közösségét megtartó nyelv. Az AESZ két évtizede a nyelvi közösség szolgálatában* című kötet tartalmaz történelmi áttekintőket, visszaemlékezéseket, vallomásokat, tábori emlékeket, versenybeszámolókat, ugyanakkor ma is érvényes-értékes tudományos publikációkat a Szövetség régebbi kiadványaiból.

Az emlékező ünnepséshöz kapcsolódó A Magyar Nyelv Napjai keretében sor került az AESZ hagyományos

versenyeire: a Körösi Csoma Sándor Anyanyelvi Vetélkedőre, kis-, általános és középiskolások, valamint a szakközépiskolások részére. A résztvevők egész napos kiránduláson ismerkedhettek Felső-Háromszék tájaival, kulturális értékeivel.

Jókedvű, családasan bensőséges, egyes mozzanataiban emelkedett ünnepség volt az AESZ évfordulós rendezvénye. Az elmúlt két évtized eredményeit, kudarcait, örömeit, hiányosságait, elégtételeit, olykor elégedetlenségeit beszélhették meg a résztvevők, mert a Szövetség múltja kötelez: alkotó jelent, jól átgondolt jövőbeli terveket kíván.

ERDÉLY JUDIT
programvezető alelnök

Kezdetben volt a nyelvi vetélkedő...

Ha megnézzük a székelyföldi iskolákban, múzeumokban, szószékeken, színpadokon, médiában és más, a nemzeti művelődéshez kötődő területen a helyüket becsülettel megállók derékhatát, sokukban fedezhetjük föl a tizenöt-húsz évvel ezelőtti, anyanyelvi vetélkedős diákokat. Magyar szakos tanárként Erdély-szerte s a felsőoktatásban is dolgoznak olyanok, akik megfordultak e versenyeken. Személyes büszkeséggel tölt el, hogy a Sapientia-EMTE Humántudományi Tanszéken két olyan kolléganőm is dolgozik, akiket ezek a rendezvények indítottak el

nyelvi táborokban mindig helyet kapjon egy-egy nyelvi vetélkedő, hanem abban is oroszlánrészt vállalt, hogy ez a verseny a rendszerváltás lendületében mozgalommá nője ki magát.

Kovászna megyében 1985-től minden évben iskolai és iskolák közötti, majd megyei szintű anyanyelvi vetélkedőket szerveztünk az általános és középiskolások háromfős csapatai számára. Székelyföldön igazi mozgalommá izmosodott a vetélkedők rendszere. Az 1992-es verseny immár országos döntője alkalmával, Kovásznán történt az AESZ hivatalos megalakítása is. A vetélkedő mindent magába foglalt, ami a rendszerváltás előtti oktatásból félig vagy teljesen hiányzott. A tanulók lelkesen készültek a magyar nyelvre, a népi és nemzeti kultúrára, irodalomra, történelemre vonatkozó kérdésekből. A feladatok a tudatos nyelvhasználatra, a helyesírási készség hiányosságaira irányították a figyelmet, az írásbeli kommunikáció különböző műfajait, az idegen szavak helyes használatát vagy elkerülésük módját, a szövegszerkesztést és az értő előadást gyakoroltatták. A versenyzők szavaltak, énekeltek, nyelvtörőket mondtak, jeleneteket improvizáltak, képrejtvényt fejtettek, néprajzi gyűjtést végeztek, versműsort állítottak össze vagy éppen egy-egy kiválasztott eszme- vagy stílusirányzatot ismertettek. A nyelv művelés és „a kiművelt emberfők” alakítása egymással elválaszthatatlanul összefonódott: amikor egy-egy nyelvhelyességi kérdésről döntött a csapat, értékrendről, emberi tartásról is határozott. A játékos gondolatébresztés a személyiségformálás hathatós eszközének

bizonyult. Az irodalmi évfordulók alkalmat teremtettek, hogy a versenyek keretében megemlékezzünk egy-egy jeles tollforgatóról.

„Ha megnézzük a székelyföldi iskolákban, múzeumokban, szószékeken, színpadokon, médiában és más, a nemzeti művelődéshez kötődő területen a helyüket becsülettel megállók derékhatát, sokukban fedezhetjük föl a tizenöt-húsz évvel ezelőtti, anyanyelvi vetélkedős diákokat.”

„A tanulók lelkesen készültek a magyar nyelvre, a népi és nemzeti kultúrára, irodalomra, történelemre vonatkozó kérdésekből. A feladatok a tudatos nyelvhasználatra, a helyesírási készség hiányosságaira irányították a figyelmet.”

az úton, hogy a magyar nyelvvel és irodalommal hivatásszerűen foglalkozzanak. Kezdetben volt a nyelvi vetélkedő... Kellott hozzá egy ötletgazda-játék-mester, Zsigmond Győző személyében és egy, a felelősséget hivatásként vállaló, akár saját pozícióját is áldozni kész szaktanfelügyelő, Tulit Ilona, aki nem csupán abban segített, hogy az anya-

Az alapvető cél a felkészülés során elsajátított ismeretek mellett a csapatverseny-jellegből fakadó együttműködési készség fejlesztése, a döntők legnagyobb emberi hozadéka pedig a régiókon átívelő barátságok létrejötte. A mindig jó hangulatú játékban az ötletesség vezető szerepet kapott. Már a csapatnevek kiválasztásában is tetten érhető ez a játékos találékonyság. A kedvenceim a nagybányaiak által választott *Medáliák*, amely József Attila versciklusa mellett a dobogós hely vágyát is kifejezi, és egy székelyudvarhelyi, csupa hosszú hajú gyermekből álló csapat neve: *Hajában a vitamin*.

TAPODI ZSUZSA

Ballagás a Márton Áron Fő

csíkszeredai őgimnáziumban

FOTÓK: MIHÁLY LÁSZLÓ

Beszélgetés Szilágyi Évával, a szatmári Református Gimnázium igazgatójával

Utolsó kicsengetés, avagy búcsú az Alma Matertől

– Ha jól tudom, az önök tanintézményében egész ünnepségsorozat vált hagyományossá a végzősök iskolai búcsúztatására.

Református Gimnázium végzősei fokozatosan vesznek búcsút iskolájuktól, és ennek a folyamatnak mintegy betetőzése a kicsengető ünnepség, a ballagás.

plasztikusabban kifejezi az esemény valódi jelentését.

– Úgy tudom, az önök iskolájában a kisebb diákok is elbúcsúztatják a végzősöket az alma matertől.

– Az utóbbi 5–6 évben a diákjaink hagyományt teremtettek, és az utolsó tanítási óra végén, amelyen műsorral és búcsúztatóval köszönnek el a szaktanáraiktól, énekszóval kísérik el a pedagógusokat a tanári szoba bejáratáig. Emellett az utolsó héten végigjárják az osztálytermeket és búcsút vesznek a diáktársaiktól is. Ebben az a szép, hogy már a kisebbek is várják a találkozást, készülnek rá, pár szóban ők is búcsút intenek a végzősöknél és ezáltal átérzik az esemény jelentőségét. A ballagók nagyon komolyan veszik a búcsút, és meglepően fontos, felnőttek gondolatokat, tanácsokat osztanak meg a diáktársaikkal például a helytállásról, a becsületről.

– Menyiben más a ballagás a felekeze-ti iskolában?

– A Református Gimnáziumban egy kicsit másképp fest a végzősök utolsó iskolai napja, mint a világi liceumokban. A ballagási ünnepség nem az iskolában, hanem a szemben lévő Láncoz-templomban kap helyet, és minden esetben hálaadó istentisztelettel kezdődik, amelyen a szülők és a hozzátartozók mellett általában a Királyhágómelléki Református Egyházkerület vezetői, elöljárói is

• Szilágyi Éva: „Anno a végzősöket az illető város határáig kísérték el az ünneplők, ezzel is szimbolizálva, hogy az iskola vége nem csak az oktatás befejezését jelenti.”

– Igen, nálunk az évváró előtti kicsengetőt megelőzi a szalagtűzés, amelyen mintegy felnőtté avatják a végzőseinket. Erre az ünnepségre májusban kerít sort az iskola, és az alma matertől búcsúzókat a 11. osztályos diáktársaik útravalóval ajándékozzák meg. Az ünnepség alkalmával szalagot és egy szál szegfűt tűznek a kabátjaik hajtókájára, illetve tartalmas műsorral kedveskednek a számukra. Ezzel azt is jelzik, hogy attól a pillanattól jelképesen átvesszük az iskolában a legnagyobb diák szerepét, és útjukra engedik a 12. osztályosokat. A szatmárnémeti

– A ballagási ünnepségnek magyar nyelvterületen komoly hagyományai vannak...

– Úgy tudom, a forrásmunkák a 18. század végén és a 19. század elején említik először ezt a hagyományt. Selmechányáról indult, az ottani bányászati és erdészeti főiskoláról. Kezdetben csak a felsőoktatási intézményekben volt divat ez a fajta közösségi hagyomány, majd később átgyűrűzött a gimnáziumok szintjére is. Anno a végzősöket az illető város határáig kísérték el az ünneplők, ezzel is szimbolizálva, hogy az iskola vége nemcsak az oktatás befejezését jelenti, hanem az útnak indulást, az önálló-dást is, ergo a maturandusok átlépnek az élet egy másik fontos szakaszába. Személy szerint nem tartom jó ötletnek, hogy manapság már valamennyi iskolai szinten meghonosult ezt a hagyomány: a liceumot elvégzők mellett ballagnak a nyolcadikosok, az ötödikesek, sőt, újabban már az óvodások is. Ennek a szokásnak úgy gondolom, meg kellene maradnia a középiskolai és egyetemi szinten, ugyanis kell hozzá a megfelelő érettség és meg kell őriznie a fennkölségét is. Emellett az utolsó kicsengetés fogalma is jobban tetszik nekem a ballagásénál,

Szilágyi Éva 1956-ban született Szatmárnémetiben. Az Állami Magyar Liceumban érettségizett 1975-ben, majd 1981-ben a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Filológia Karán szerzett diplomát magyar-francia szakon. 1988-ig Nagyváradon tanított, majd hazakerült szülővárosába, ahol rövid ideig általános iskolai tanárként dolgozott, majd a helyi gimnáziumi tanítóképző és a frissen újjáalakult Kölcsey Ferenc Elméleti Líceum magyartanára lett. 1991-ben bekapcsolódott a szatmárnémeti Református Gimnázium újrászervezésébe. 1996-ig a frissen alakult intézmény igazgatója lett, ezt követően igazgatójává vált. Jelenleg is ezt a tanintézményt vezeti. 1995-ig párhuzamosan három iskola magyartanára heti több mint 30 órával.

tiszteletüket teszik. A püspök vagy a tanácsosa, az esperesek és a lelkipásztorok mindannyian egy-egy igeverset és pár szót adnak ajándékkul a ballagóknak. Ezt követően természetesen az osztályfőnökök kapnak szót és értékelik a végzősök munkáját, és kiosztják a jól megérdemelt díjakat. A templomozást hagyományosan megelőzi az utolsó osztályfőnöki óra, amelyen a tizenegyedikesek ünnepi műsorral lépik meg a ballagókat. Ennek a hagyo-

„Diákjaink átérzik az iskolától való búcsú pillanatának jelentőségét, szívesen viszik magukkal a lelki tarisznyájukba elhelyezett útravalókat, tanácsokat, jókívánságokat. Természetesen a fiatalok is változnak, ahogyan a világ is dinamikusan és folyamatosan átalakul.”

mánynak is megvan a maga közösségeteremtő funkciója, amely nagyon fontos az iskola életében. A végzős diákok az ünnepi osztályfőnöki órát követően átvonulnak a tanáriba, ahol felcsendül néhány búcsúének. Az utóbbi időszakban ezt a programot már saját tanári szobában rendezhettük meg, ám a gimnázium újkori történetének 20 évében erre elég kevés lehetőségünk adódott, ugyanis folyamatosan más intézmények vendégeként működve nem volt saját, erre alkalmas tanárink. Ezt a helyszínt abban az időszakban az esperesi hivatal gyűlésterme próbálta meg helyettesíteni. Diákjaink vállán mindig az a ballagótarisznya pihen, amelyet a Szatmár Megyei Református Egyházmegye nőszövetségeinek tagjai varrnak nagy szeretettel, saját kezűleg, közösséget vállalva ezzel az iskolától búcsúzó fiataljainkkal. A tarisznyákban a szokásos só, kenyér és szerencsekocka mellett mindig helye van egy-egy igeverseknek is.

- Divatban van-e még az éjjeli szernád?

- Az utóbbi időszakban már nem járnak haza a diákok a tanárokhöz

és nem énekelnek az ablakaik alatt, hanem, úgy 5-6 éve, közös ünnepség keretében valósul meg ez a szokás. Általában valahol, a várostól távolabb szemelünk ki egy erre alkalmas helyet, vagy egy nyaralót, vagy egy gyümölcsöskertet vagy valami hasonló meghitt helyszínt, de volt már rá példa, hogy az egyház gyülekezeti termét szemeltük ki. Régebben a tanárok otthon fogadták a ballagókat, akiket többen vendégül is láttak a lakásunkban, másoknak pedig csak az ablakuk alatt adtak éji zenét. A kommunizmus idején többek között ezt a szokást is tűzzel-vassal tiltották, aztán a rendszerváltozás után ismét feléledt a hagyomány.

- *Kapcsolódik a ballagási ünnepséghez valamilyen, az iskolára sajátosan jellemző momentum?*

- Igen, nálunk a végzősök az iskola kulcsa helyett az alma mater zászlaját adják át az egy évvel kisebbeknek, amelyre alkalomadtán szalagokat is tűznek. A zászló jelmondata az *Ora et labora* (Imádkozzál és dolgozzál), amely a legfontosabb értékekre hívja fel a figyelmet. Úgy látom, az utóbbi 20 esztendőben nem változott meg gyökeresen a gimnáziumi ballagás, és ugyanaz a jelentése és ugyanolyan a jelentősége, mint korábban. Az ez-eltöttekhez hasonló erkölcsi értékeket közvetít, ugyanazokra a közös kultúrkincsekre fekteti a hangsúlyt: a szülőföldhöz való hűség, az istenhit fontossága, az egymás iránti lojalitás és a kölcsönös tolerancia, valamint a gyülekezethez és a közösséghez való tartozás fontossága. Olyan örökérvényű dolgok, amelyek fontosak az egészséges lelkületű ember életében, az optimális társadalmi lét nélkülözhetetlen velejárói. Diákjaink átérzik az iskolától való búcsú pillanatának jelentőségét, szívesen viszik magukkal a lelki tarisznyájukba elhelyezett útravalókat, tanácsokat, jókívánságokat. Természetesen a fiatalok is változnak, ahogyan a világ is dinamikusan és folyamatosan átalakul, de úgy vélem, azok az értékek, amelyeket az iskola nyújt a tanulóknak, örökérvényűek és segíthetnek nekik boldogulni a nagybetűs életben.

VÉGH BALÁZS

Arany János

Domokos napra (részlet)

Midőn szüleid és mind akik szeretünk

Nyájas köszöntéssel tehozzád sietünk;

Midőn kedvedért a - bár hiános - család

Vígán ülte körül innepi asztalát:

Kedves fiú, hát én mit adjak most neked?

Egy édes csemegét: hizelgő éneket?...

Nem! azt én nem adok, te sem várod, hiszem.

Gaz, ki a Múzsáknak hamis tömjént viszen.

Szégyen a lantra, mely költött érdem által

Meggyaláztatni és gyaláznai nem áttal;

Minél édesb, annál émelegősb csemege -

Annál undorítóbb, minél szebb éneke.

Zengjem érdemeid? oh, azok lehetnek:

Állasz még küszöbén ifjú életednek;

Előtted a küzdés, előtted a pálya,

Az erőtlen csügged, az erős megállja.

És tudod: az erő micsoda? - Akarat,

Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.

Áldjad a jó Istent, ki megáldja téged,

Adván őreidül szerető szüléket,

Adván eszközöket, elhárítani pályád

- Annyi más futónak nehéz - akadályát.

Áldjad Istent, hanem óvakodj, amivel

Ő álda meg, saját érdemül róni fel.

Nemes önbizalom, de ne az önhietség,

Rúgói lelkedet nagy célra feszítsék:

Legnagyobb cél pedig, itt, e földi létben,

Ember lenni mindég, minden körülményben.

Serdülj, kedves ifju... poharam cseng érted! -

Légy ember, ha majdan azt az időt éred.

• „Amikor a bába s a bacsó fiatalok voltak, sok meséket hallottak!”

• „Vot eccer egy foluba...”

Csángó ballada- találkozó Luj

A 24 helyszínen működő csángó oktatási program több mint 2000 Bákó megyei csángómagyar gyerek számára ad lehetőséget rendszeres magyar nyelvtanulásra. Népdalvetélkedőkön, magyar tantárgyversenyen, versmondóversenyen kívül a mesemondó találkozó nyújt évente alkalmat a gyerekek számára a csángómagyar és az egyetemes magyar kultúrával való találkozásra. Lujzikalagorban második alkalommal rendezték meg május 19-én a *Baka András csángó ballada- és mesemondó találkozót*. A rendezvény névadója a moldvai magyarság számára nagyon fontos értelmiségi típus képviselője, parasztkántor, deák volt. Baka András (1894–1971) szülei révén háromszéki származású volt, de Moldvában született és kis megszakítással Diószénben élte le életét. Egyszerű, falusi mesemondóktól eltérően tudatosan igyekezett bővíteni

• „Volt sebes téj, nincs sebes téj!”

és mesemondó zika- és mesemondó zika- és mesemondó

meserepertoárját. Háromszéki és csíki mesék mellett nagyon sok ismeretlen csángó meseváltozatot, román nyelvű mesét is tudott, amit saját meséivel egészített ki. A különböző gyűjteményekben, de a csángó falvakban is még nagyon sok balladát, mesét, mesélőt találhat az érdeklődő, így erre lehetett építeni a ballada- és mesemondó találkozót. A találkozón 52 mesemondó és balladaéneklő vett részt. A viseletek, a falvankénti sajátos nyelvjárás furcsaságai mögött olyan fantáziavilág rejtőzik, ami ugyan más, mint Benedek Elek székely mesevilága, de ugyanannyi furfang, kópéság, mesei csoda történik meg bennük.

A rendezvényt az RMPSZ, a Communitas Alapítvány–RMDSZ és az MCSMSZ támogatta.

PETRES LÁSZLÓ

• „Járd ki lábam, járd ki most...”

• „Szembenézek mindennel és mindenkivel!”

FOTÓK: FEKETE-KÁSZONI RITA

• Csoportkép Mandache hegedűssel.

Plágium, másolás, avagy körbezárt közkinccs

Egy eseménnyel kezdődött, két szembenálló fél konfliktusával. A megoldás egyre később: tökéletes volt – mai szóhasználatmal – az erőegyensúly. A tíz éven át tartó állóháborúnak aztán egy olyan zseniális csel vetett véget, amiről nemcsak évezredek múltán, a mai napig tudunk, de éppen a legmaibb eszközök, a számítógépek zsargonjában is jól ismert fogalom az összgyörgörök erői trójai kalandját eldöntő faló. Ez a váratlan és nem remélt fordulat megérte a szóbeszédet, megérte vissza-visszatérni rá, itt-ott csiszolni, finomítani rajta oly módon, hogy a kezdeti történetéből egyszercsak történet lett, mítosz. Ugyanúgy, ahogy az apját megölő, anyjával boldog házasságban élő thébai királyfi, Oidipusz sorsából is. A történeteket mindenki ismerte, mindenkinek ismernie kellett – olyannyira, hogy a dráma mint műfaj gyökereinél épp ez a közkinccs vált mondhatni kötelezővé. A középkori passiójátékok sem változtatták évről évre a Nagyhét szenvedéséről és feltámadásáról szóló eseménysorát, arról nem is beszélve, hogy senkinek eszébe nem jutott a reneszánszt teljes egészében, illetve külön alkotónként megvádolni azzal, hogy szellemi tolvajlást végeztek volna az ókor kultúrájából.

„Az enyim, a tied mennyi lármát szüle”

Amikor 1794-ben Csokonai megírja *Az estve* című versét, a mentorának tekintett nagy francia gondolkodó, Jean-Jacques Rousseau már tizenhat éve halott, s nemcsak emiatt nem nyújthatott volna be plágium miatti keresetet Csokonai ellen, de azért sem – bocsánat a kései felvilágosult utód kajánkodásáért –, mert kettejük viszonya ötvenszázalékos volt: Csokonai tudta Rousseau-t olvasni, Rousseau viszont nem értett magyarul. Kétségtelen, hogy a világot sarkaiból kiforgató *Társadalmi szerződés* a magántulajdon ártó hatását (is) részletesen kifejti, de Rousseau-tól függetlenül, akár saját nyomorából is ihletődhetett volna Csokonai az alábbi híres sorok papírra vetésekor: „Az enyim, a tied mennyi lármát szüle, / Mielta a miénk nevezet elüle.” A magántulaj-

don kapcsán viszont sem Rousseau, sem Csokonai nem a szellemi, hanem a nagyon is konkrét, röghöz kötött anyagi tulajdont értette. A fenti két sor folytatásában ezt Csokonai félreérthetetlenül ki is mondja: „Hajdan a termő föld, míg birtokká nem vált, / Per és lármá nélkül annyi embert táplált, (...) Az igazságtévő határkő és halom, / A másét bántani nem hagyó tilalom / Nem adott még okot annyi sok lármára, / Mert az elégség volt mindennek határa.” Csak mintegy száz év elteltével, a tökefelhalmozás útján futásnak eredt Egyesült Államokban merül fel először, hogy a pénzt hozó jobbnál jobb ötleteket meg kell védeni a szellemi tolvajoktól – s villámgyorsan meg is születik a szerzői jogvédelem, a mindenki által ismert copyright, melynek egyezményes jele, logója, a körbezárt C is elmúlt már százéves.

Mások agyában turkálunk?

Nem tudjuk pontosan, hogy az egymás közelében eltöltött évek során Bolyai János hányszor is vetette aty-

„A középkori passiójátékok sem változtatták évről évre a Nagyhét szenvedéséről és feltámadásáról szóló eseménysorát, arról nem is beszélve, hogy senkinek eszébe nem jutott a reneszánszt teljes egészében, illetve külön alkotónként megvádolni azzal, hogy szellemi tolvajlást végeztek volna az ókor kultúrájából.”

ja, Farkas szemére az ő elméletének, a nem-euklidészi geometriát kifejtő, „a semmiből teremtett új, más világ” átjátszását Gaussnak, de tény, hogy a nagy német matematikus is – éppen az egykori tanítvány, Bolyai Farkas levele után állt elő azzal, hogy érde-

„Kétségtelen, hogy a világot sarkaiból kiforgató *Társadalmi szerződés* a magántulajdon ártó hatását (is) részletesen kifejti, de Rousseau-tól függetlenül, akár saját nyomorából is ihletődhetett volna Csokonai az alábbi híres sorok papírra vetésekor: »Az enyim, a tied mennyi lármát szüle, / Mielta a miénk nevezet elüle.«.”

kes módon neki is mostanában jutott eszébe hasonló. Németh László *A két Bolyai* című drámája erre az alapkonfliktusra épül, de az abszolút igazság tekintetében egyértelmű választ – természetesen – nem ad, mert nem is adhat. Vagyis Gauss és Bolyai János esetében a kérdőjel megmarad, de az úrkutatás felé az első lépést jelentő elmélet harmadik névadójával, a tőlük nagy távolságra élő és velük adatolt szellemi kapcsolatot nem tartó Lobacsevszkijjel mi a helyzet? Hát éppen az, ami a reneszánszsal is: „benne volt a levegőben”. Semmi értelme azt fejtegetnem, hogy sem Leonardo, sem Michelangelo vagy Raffaello nem úgy látott neki egy-egy művének, hogy na, most „lopok” az ókorból egy jó kis reneszánsz alkotást – egyszerűen csak a saját koruk és a megrendelőik ízlésvilágának akartak megfelelni. S ehelyt föltétlenül „szót kér” az a kultúrtörténeti érdekesség, hogy a középkor pogány irodalmat kiírtó akcióit szinte sértetlenül túlélő Seneca-tragédiákról a Shakespeare-előd Thomas Kyd és kortársai azt hitték, hogy „igazi” antik tragédiák – és igyekeztek úgy írni. A sors fintora, hogy Seneca tragédiái éppen azért kerülhették el a rengeteg megsemmisített Szophoklész-mű sorsát, mert nem követték a görög mintát, de így fogant az angol Erzsébet kori dráma! És folytathatnám még a

klasszicista és az egyetemes kultúrtörténet más, jól ismert példáinak említésével, de gondolom, ennyi is éppen elég volt emlékeztetőül, hogy esetükben senki nem beszélt plágiumról. Amikor viszont egyik volt diákom referátumát szinte egy az egyben „lecopyntotta”, könyvészetként pedig a Wikipédiát jelölte meg, kénkövet fűjtam. A dörge delmet azzal kezdtem, hogy vajon az iskolába jövet buszon-villamoson belenyúl-e a mellette utazó zsebébe, táskájába?! Sértődötten kérte ki magának, miért gondolom

„Vajon az iskolába jövet buszon-villamoson belenyúl-e a mellette utazó zsebébe, táskájába?! Sértődötten kérte ki magának, miért gondolom tolvajnak, mire jött az én – most már megbánt és soha meg nem ismétlődő »érvelésem« –, hogy akkor másnak a fejében viszont miért gondolja, hogy büntetlenül turkálhat?!”

tolvajnak, mire jött az én – most már megbánt – és soha meg nem ismétlődő „érvelésem”, hogy akkor másnak a fejében viszont miért gondolja, hogy büntetlenül turkálhat?! A diákom értetlenül nézett és bizonygatta, hogy az internetről vette, s azt a dolgot végén jelezte is. Én viszont csak mondtam a magamét. Most, a nagy nyilvánosság előtt kérek elnézést mindenkitől, akit a lehető legszínesebben gyanúsítottam meg szellemi lopással. Hisz a lexikoni hivatkozásoknál is elég a Révai Nagy Lexikon, a Larousse vagy az Enciclopedia Britannica egyik vagy másik szócikkét idézni, senki nem kéri számon a rengeteg lexikonszerkesztő nevét is.

Megállapíthatók-e pontosan a szellemi tulajdon határai?

Szó sincs arról, hogy a gordiuszi csomó elvágásához és az azt „plagizáló” Kolumbusz tojásához hasonlóan egy csapásra megoldást kínáljak az

– egyelőre – megoldhatatlannak látszó problémára. Vagyis arra, hogy az internet világában a C-hez hasonlóan körbezárható-e a közkinccs, megállapíthatók-e pontosan a szellemi tulajdon határai, s mondjuk, utólag Lobacsevszkijt is meg lehet-e vádolni valamiféle telepatikus-mentalista agyban turkálással, vagy...?! A magam részéről klasszikus patthelyzetnek tartom a mai állapotokat, illetve önön kétségbeesésem elkerülése végett megpróbálkozom néhány segítő ötlet körbekerítésével. Kezdeném legszorosabb szakterületemmel, a magyar irodalommal. Nem szeretném elviccelni ezt a nagyon komoly problémát, ami miatt a közvetlen közelünkben (is) szépreményű politikai karrierrek törtek kettőbe, de minden fölösleges beszédet helyettesít Karinthy Frigyes két paródiája. A ma már el is felejtett Petőfi-epigon Erdélyi Józsefét kifigurázó versét a következőképpen fejezi be: „Volt valami Sándor,/ Nem lehet ezt bírni,/ Nem olvastam, 'sz nem is tudok/ Olvasni, csak írni”, de az erősen Kosztolányi-hatásról árulkodó Gyóni Gézát sem kíméli, a következő sorokkal parodizálva: „Azon az éjjel/Lángolt Homonna és Verseg,/Azon az éjjel/Olvastam és írtam egy Kosztolányi-verset.” Vagyis ha egy „olvasni nem, csak írni tudó” ifjú költőnek netán eszébe jutna verset írni a disznófejű Nagyúrról vagy az ős Kajánról, akkor ha azt állítja magáról, hogy életében nem hallott Ady Endréről, hagyja, hogy legalább a szerkesztő tegye idézőjelbe a kongenitálisan kipattant sorokat. Ha viszont esetleg Jónás prófétával kapcsolatban akadna írandója az illető – bocsánat! –, magát félanalfabétaként meghatározó költőnek, senki nem fogja plágiummal vádolni, csak hagyja a szerkesztőre a „rühellé Jónás a próféta-ságot” vagy a „vétkesek közt cinkos, aki néma” sorok idézőjelekkel való el-látását. Példáimmal mennyit is léptem előre?! Egy tapodtat sem. Mintha a kutya saját farkát kergetné, különösebb eredmény nélkül. Bevallom, hogy okosabb ötletekkel nem igazán tudok elő-rukkolni. Nem is ez volt a célom, hanem inkább közszápra bocsátani a témát, elindítani egy gondolatsort, aminek finalitásként egy személy vagy egy baráti társaság, netán egymástól teljesen függetlenül többen is rábuk-kannak majd a megoldásra. Tanárok számára különösen fontos volna va-

lamiképpen megoldani a szellemi tulajdon kérdését, gondolkodok elsősorban az önálló gondolatokra-meglátásokra, nem az előző nap a tankönyvből be-magolt anyaggrész „felmondására” az osztályban. Nem felejttem el, mekkora csalódás volt számomra, amikor haj-dani egyik kedvelt tanáromról, akit az egész osztály nagy tudású, komoly embernek hitt, kiderült, hogy a tankönyvet biflázza be, mondhatni még a sajtóhibákat sem kerülve el. Az osztályban „szabadon” adott elő, illetve azt hittük, hogy szabadon beszél. Ezért nem használtuk mi sem a könyvet, elég volt figyelni az órán, megértet-tük a leckét. Egyikünk viszont otthon felütötte a könyvet... attól kezdve ele-inte követtük a „szorgalmas” felmon-dást, majd ez is elmaradt, tanárunk ázsiója pedig akkorát zuhant, amire mondjuk csak a tőzsdeárfolyamok képesek. Lehet, hogy tudat alatt ez munkált bennem, amikor a különböző tankönyveket kiiktatva a munkámból csak az irodalmi szövegekre építve dolgoztam együtt a diákjaimmal, ne-

„Karinthy Frigyes az erősen Kosztolányi-hatásról árulkodó Gyóni Gézát sem kíméli, a következő sorokkal parodizálva: »Azon az éjjel/Lángolt Homonna és Verseg,/Azon az éjjel/Olvastam és írtam egy Kosztolányi-verset.«”

kik természetesen ajánlva a tankönyv használatát is. Tűnjék bár dicsekvés-nek, de diákjaim nagy része büszke volt erre a módszerre, s ezt nem töl-lük – hízélgésnek szántan – hallottam vissza. Nincs szándékomban levédetni a tankönyv „kizárását”, még viccből sem. De ajánlani nagyon ajánlom, iro-dalomtanároknak különösen. Vagyis legyen közkinccs, így, nyíltan, minden copyright nélkül. Hátha egy lépés lesz ez is egyfajta megoldás felé.

MOLNÁR JUDIT

Jubileumi ünnep a brassói Áprily Lajos Főgimnáziumban

• Filmez a Brassói Televízió. Hátterben az iskola ötödikesei

• Mosoly

• Az első osztályosok is színpadra léptek

A szórványban található legnagyobb magyar iskolában, a brassói Áprily Lajos Főgimnáziumban május 18-án zárult a 175 éves, önnálló brassói magyar oktatást ünneplő rendezvénysorozat. A főgimnázium mai helyén 1837-ben Felfalusi Kovács Antal katolikus plébános alapította meg a Római Katolikus Főgimnáziumot, ahol azóta is folyik a magyar tannyelvű oktatás.

Az egykori Római Katolikus Főgimnázium méltó utódjának tekintik a mai Áprily Lajos Főgimnáziumot, ahol jelenleg hét elemi osztály, nyolc gimnáziumi és tizenhat liceumi osztály működik. A megye legnagyobb létszámú magyar iskolája nemcsak diákjainak szám-szerű többletével emelkedik ki, hanem azzal is, hogy kiváló képességű gyerekek járnak ide, akiknek útját az iskola pedagógusai egyengetik. Az iskola tizenkettedikes diákja, Komán Zsombor nemrég nyerte el az országos fizika tantárgyverseny aranyérmét. Kovács Emese, tizenegyedikes tanuló pedig a *Szép magyar beszéd* verseny Kárpát-medencei döntőjén Kazinczy-érmet nyert. Az sem mellékes, hogy a Kárpát-medencei magyar nyelvű diáklapok nemzetközi versenyén, a DUE Diákmédia Pályázaton az iskola Visszhang nevű lapja már másodszorra lett első díjas. A 175 éves jubileumi ünnepségen, a belvárosi római katolikus templomban tartott ökumenikus istentiszteletet követően az iskola udvarán gyűltek össze vendiákok és mai tanulók, az egykori és a jelenlegi tanári közösség, a város elöljárói. Az ünnepi beszédekét követően az iskola épületében megnyitották a brassói képzőművészek tárlatát, akik közül jó páran az iskola egykori tanítványai voltak. Az egyik osztályteremben berendezett iskolatörténeti kiállításon megtekinthetők voltak az egykori főgimnáziumban tanult diákoktól fennmaradt leckekönyvek, régi fotók, osztályképek, az egykori egyensapka, amelyek a vendiák szemével látva, bizony, emlékek áradatát hozták elő. Az egykori diákok emlékezéseire alapul az a kötet is, amely Fenyő D. György szerkesztésében *Áprily tanár úr* címmel jelent meg, és amelyet a jubileumi ünnepségen is bemutattak. Talán kevesen tudják, hogy a mai brassói főgimnázium tulajdonképpeni névadója Petki Pál volt, aki 1990-ben, az iskola újraalakulásakor, akkori igazgatóként úgy döntött, hadd viselje az iskola Áprily Lajosnak, egyik kedvenc költőjének a nevét.

P. J.

Váltakozó bizonytalanság jelisére

Már szinte meg sem lep, amikor a hírek közt azt olvasom, hallom, hogy újabb változtatást terveznek a tanügyben. A legfrissebb ilyen hír most ismét az érettségihez kötődik, és miért is ne, pont érettségi előtt kezdenek tárgyalni róla, még ha nem is vonatkozik az idei megmérettetésre: elég ahhoz, hogy összeszoruljon a közvetlenül érintettek gyomra, hogy megint milyen újdonsággal kell szembenéznük időnek előtte.

„Számítani lehet tehát az elkövetkezőkben általában a tanterv újragondolására, de tanfelügyelői cserékre is (az új tanügyminiszter már el is kezdte a leváltásokat-kinevezéseket ezen a téren, s ennek a cikknek a megírása közben »ejtették« a Kolozs megyei tanfelügyelőt), és még ki tudja, milyen újdonságokra.”

Haszontalan, költséges, eredménytelen?

Az elmúlt fél év egyébként bővelkedett az újításokban, hirtelen hozott változtatásokban. Egyrészt a tanügyi törvény egyes előírásait kezdték (volna) bevezetni, ezek közé tartozott az úgynevezett nulladik, előkészítő osztály, másrészt az újabb tanügyminiszter-csere vont maga után természetszerűen (?) a változtatásokat. A tanügyi törvény a rendszer általános megreformálásával foglalkozott, és ide tartozott tehát az előkészítő osztály újdonsága, továbbá az is, hogy a középiskolai jegyek átlagát ne vegyék figyelembe az egyetemi beiratkozásnál, valamint, hogy az érettségit kétszintűvé tegyék. Ez utóbbi előírást hamarabb bevezetnék, az előkészítő osztályról már lemondana az új vezetés, amely azt is „belátta”, hogy

a tantervet is össze kellene hangolni az érettségi követelményekkel ahhoz, hogy sikerebben vizsgázhassanak a diákok. Számítani lehet tehát az elkövetkezőkben általában a tanterv újragondolására, de tanfelügyelői cserékre is (az új tanügyminiszter már el is kezdte a leváltásokat-kinevezéseket ezen a téren, s ennek a cikknek a megírása közben »ejtették« a Kolozs megyei tanfelügyelőt), és még ki tudja, milyen újdonságokra, amelyeket mintegy bizonyítási kényszerből vagy egyszerűen pártelvekre alapozott bosszúból hajtanak végre. Az új(abb) tanügyminiszter például az iskolabusz-rendszert átgondolná, akár meg is szüntetné, és akkor ehhez a viszonyuláshoz már közel áll a tej-kipli akció, valamint az érettségi felügyeletére szánt kamerák (ezeket közben már megvásárolták a korábbi miniszter[ek] javaslatára) – mind olyan részletek, amelyek változás vagy megszűnés előtt állnak. Kérdéses, hogy azért fenyegeti ezeket újabb intézkedés, mert haszontalannak, költségesnek, eredménytelennek bizonyultak, vagy csupán a középszerű tenniakarás áldozati szerepe vár rájuk.

Az örökös változtatások hiteltelensége

Hazai intézményi rendszerünk sokaságában talán a tanügy az, amelyik a legtöbb változtatást megélte az elmúlt két évtizedben, a rendszerváltást követő időszakban. Javításra, jobbra mindig van hely és igény, ez nem kétséges a tanügyi rendszer esetében sem. A folyamatos változtatások azonban semmiképpen nem tesznek jót sem magának a tanügyi rendszernek, sem általában a hazai társadalomnak. Elég szemügyre venni kissé közelebbről ezeket a módosításokat, és máris számtalan kérdés merül fel. Választáskor, kormányváltáskor, minisztercseré esetén mindig újítanak, pontosabban változtatnak a rendszerben, és ezeket elsősorban a politikai meggyőződés irányítja, és nem a szakmai elvárások vagy követelmények. Milyen hitele, megalapozottsága lehet tehát az ilyen jellegű és örökös változtatásoknak? Miért nem volt képes a hazai társadalom-vezetés-szakma kidolgozni

ennyi év alatt egy olyan alapszabályzatot, törvényt, amely megállja a helyét a politikai változások közepette is? Milyen hatalom kényszeríthetné a politikumot arra, hogy egységes elveket követve ál-

„A folyamatos változtatások azonban semmiképpen nem tesznek jót sem magának a tanügyi rendszernek, sem általában a hazai társadalomnak. Elég szemügyre venni kissé közelebbről ezeket a módosításokat, és máris számtalan kérdés merül fel. Választáskor, kormányváltáskor, minisztercseré esetén mindig újítanak.”

lapodjanak meg végre egy egységes szabályzat mellett, és a hatályos törvény mindenkit kötelezzon? A folyamatos változás örökös bizonytalanságot eredményez, de ugyanakkor komolytalan-sághoz is vezet. Mennyire veheti komolyan a rendszert és annak általában a minőségét a szülő, de elsősorban a diák, aki a tizenkét év iskolai felkészülés során állandóan változtatásokkal és tisztázatlanságokkal szembesül? Tizenkét év folyamán nem lehet, de nem is éri meg előre tervezni, hiszen minden tanév tartogat valamilyen újdonságot, ha más nem, hát visszatérést egy korábbi intézkedéshez. Felnőtt társadalmunk mintha nem venné észre, vagy nem tulajdonítana kellő figyelmet arra, hogy ebben a megbízhatatlan és örökösen felkészületlen oktatási rendszerben szándékszik megbízható és felkészült generációkat felnevelni. Vagy talán a mai döntéshozók is a rendszer egykori hiányosságain felnőtt akarnokok?

ÚJVÁRI ILDIKÓ

Prevenció a fesztiválózó fiatalok szerfogyasztási szokásainak tükrében

Káros szenvedélyek serdülőkorban

A függőséget okozó szerek fogyasztása, így a dohányzás, az alkohol- és a drogfogyasztás népegészségügyi problémává vált, különösen a serdülőkorúak körében. Ez a probléma abban is gyökerezik, hogy ezek a szenvedélyek mára már a társadalom szokásrendjének szerves részévé képezik.

A pedagógus prevenciószetvékenységének fontossága

A függőséget okozó szerekkel való ismerkedés a korai serdülőkor végén, 14–15 éves kor körül a legjellemzőbb. A serdülőkor egyrészt a szerek kipróbálásának az időszaka, másrészt ebben a periódusban a lelki egyensúly is labilisabb, ez pedig megmutatkozik a depressziós tünetegyüttes gyakoriságának emelkedésében is. A szerek kipróbálásának leggyakoribb oka a kíváncsiság, ezenkívül a csoportnormának való megfelelési kényszer, továbbá a gondok elviselése és elfeledése, a feszültség levezetése, az imponálni akarás és az unalom mind-mind szerepet játszhat az első drogélmény megtapasztalásában. Ebben a szakaszban identitáskrizissal néz szembe a serdülő, hiszen miután a gyerekkor véget ér, kihívást jelent számára az új identitás kialakítása és stabilizálása. A pubertáskor pszichológiai feladatai nagy terheket rónak mind érzelmileg, mind intellektuálisan a fiatalra, miközben megküzdési stratégiái vagy az énvédő mechanizmusai nem körvonalazódtak kellőképpen. Az identitás kialakítása a családi szocializációval veszi kezdetét, majd tovább fejlődik az intézményes nevelésben és az iskolarendszeren kívüli hatások eredményeképpen. A mai családok sokszor már nem tudják az óvó-értékközvetítő szerepet betölteni – ez egyrészt abból adódik, hogy a szülőknél a szükségesnél kevesebb idejük jut a gyermekükre, másrészt maguknak a szülőknél is problémát okoz a jelenlegi kihívásoknak való megfelelés. Ez különösen a kábítószer-problémára igaz, hiszen a mai fiatal generáció családi modellként nem tudja átvenni az elutasító technikákat. A szülők nem mindig tudják, hogy a megelőzés érdekében milyen személyiségparamétereket

kell erősíteniük gyermekükben – ennek következtében megnőtt a nevelési, oktatási intézmények személyiségformáló, készség-, képességfejlesztő, valamint értékközvetítő szerepe. Ez sikeres esetben a drogozással kapcsolatos „immunitás” kialakítását eredményezi, amely a pedagógus munkájának gyümölcseként is értékelhető. Ideális helyzetben az egész iskola komplex nevelési hatásrendszerébe épül be a szerfogyasztással kapcsolatos egészséges pedagógiai állásfoglalás és gyakorlat.

Independence Zone – Félisziget fesztivál

Az Independence Zone nyolcadik éve a drog-, alkohol-, nikotin- és HIV-prevenciószet szolgáltatások aktív képviselője a Félisziget fesztiválon. Elsődleges célja, hogy aktuális információkat nyújtson azokról a szervezetekről, amelyekhez a fesztiválon résztvevők és bárki más fordulhat, akinek szüksége lehet ilyen fajta segítségre a továbbiakban.

A 2011-es Félisziget fesztiválon az Independence Zone sátor a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szociális Munkás Tanszéke, a szatmárnémeti és kolozsvári Caritas Szervezet, a Bonus Pastor Alapítvány, a Benone Egyesület, valamint a Maros Megyei Drogellenes Központ együttműködésével jött létre. Mi a Babeş-Bolyai Tudományegyetem végzős hallgatóiként voltunk e csapat tagjai, és úgy véljük, hogy az ott szerzett tapasztalatainkat kamatoztathatjuk a későbbi prevenciószet munkánk során.

Kérdőívek kiértékelése

Ahogy az már megszokott volt az elmúlt években, az Independence Zone csapata kérdőíves felmérést végzett a fesztiválózó körében. A kérdőív első fele a megkérdezettek demográfiai adataira vonatkozott, mint például: nem, életkor, lakóhely, környezet, megye. A kérdőív második felében négy kulcstémát vizsgáltunk: dohányzás, alkohol-, drogfogyasztási szokások, valamint a depressziós tünettség felmérése. A kérdőívek mellett a fiatalok válaszo-

kat, visszajelzést, valamint személyre szabott tanácsadást is igényelhettek. Összesen 524 fesztiválózó töltötte ki kérdőívünket. A megkérdezettek 62%-a férfi, 38%-a pedig nő, minimális életkora 10 év, a maximális 55 év, az átlagéletkor pedig 21 év volt. A többség 16 és 25 év közötti, tehát a válaszdók a tinédzserek és a fiatal felnőttek köréből kerültek ki leginkább, 44%-uk román, 56%-uk magyar. Az ország minden részéről érkeztek fesztiválózni, többségük Maros megyéből (15%), Hargita megyéből (11%) és Bihar megyéből (9%) érkezett, sőt Magyarországról, Németországból és Nagy-Britanniából is. A fiatalok számára a Félisziget fesztivál évről évre egy jó kapcsolódási lehetőséget jelent a barátok körében, távol a szülőktől, a „kontroll”-tól. A kérdőív a nikotin-, az alkohol- és a drogfogyasztást, valamint az ezekkel összefüggő depressziós tüneteket is felmérte. A szűrőkérdések alapján a következők az eredmények: a fiatalok 19%-a fogyaszt drogot, 24%-a depressziós tünettellel küzd, 53%-a dohányzik és 85%-a fogyaszt alkoholt. Ezek az értékek azért fontosak, mert így rálátást kaphatunk arra, hogy a mai fiatalok miképpen viszonyulnak az egészségükhöz, de betekintést nyerhetünk abba is, milyen a lelki életük, lelki egészségük. Az eredmények alapján pedig azon is elgondolkozhatunk, hogy segíthet a pedagógus a kábítószer-fogyasztás prevenciójában.

Dohányzás. A dohányzási szokásokat a Fagerström Nikotin Dependencia teszt segítségével mértük fel. A válaszdók 47% nem dohányzik, 53% dohányzik. A 247 fiatal 1%-ánál nagyon erős függőségről, 13%-nál közepes és erős függőségről, 16%-nál enyhe függőségről beszélünk, és 70% nem tekinthető függőnek. Ez azt mutatja, hogy sokan dohányoznak, kipróbálják a cigarettát, főleg fesztiválok alkalmával, de nem láncdohányosok.

Alkoholfogyasztás. Az alkoholfogyasztást a Cage Alkohol teszt alapján vizsgáltuk meg. A megkérdezettek 15%-ka nem fogyaszt alkoholt, a többi 85%-ka pedig

szociális ivó. A 446 fiatal közül 24%-nak segítségre lenne szüksége az alkoholról való leszokáshoz, a többi 76% klinikailag nem jelentős függő.

Droghasználat. A Cage-AID Drog teszt (Brown és Rounds, 1995) alapján vizsgáltuk. A megkérdezettek 19%-a fogyasztott, 81%-a nem fogyasztott drogot eddigi élete során. A válaszadók 6%-ának segítségre lenne szükség, a függőségüket illetően és 94%-ának nem jelentős a függőségük.

Depressziós tünetek. A kérdőív záró része a depressziós tünetekre vonatkozik, amit a rövidített, 9 tételes Beck Depresszió Skálával (BDI) mértünk fel. A depressziós tünetegyüttes összetevői például a szociális visszahúzódás, a döntésképtelenség, az alvászavar, a fáradé-

„Ha az osztályban előforduló drogprobléma gondot jelent az oktatómunkában, akkor a tanárnak tisztáznia kell a helyzetet, közös megbeszéléssel próbáljon kialakítani olyan hangulatot, amely lehetővé teszi, hogy mindenki a tananyagra figyelhessen.”

konyság, a túlzott aggodás testi tünetek miatt, a pesszimizmus, az örömképesség hiánya és az önvád. A rövidített Beck Depresszió Skála (BDI) depresszió súlyossági kategóriái a következők: 0–9 pont – *nem depressziós*, 10–18 pont – *enyhe depressziós tünetet*, 19–25 pont – *közepesen súlyos depressziós tünetet*, a 26 fölötti pontérték *súlyos depressziós tünetet* jelez. A klinikai validálás alapján a klinikai szintű depresszió határértéke a 19 pont. A megkérdezett fiatalok 3%-a súlyos, 4%-a közepesen súlyos, illetve 17%-a enyhe depressziós tünetekkel küszködik, 76%-a pedig nem depressziós. A szolgáltatást igénybe vevők körében magasabb az enyhe depressziós tünetek aránya, ezekre oda kell figyelni, mert könnyen súlyosbodhat a későbbiek során.

Az adatok statisztikai elemzése során kovariancia számításokat is végeztünk, a depressziós tünetek és a különböző függőségek kapcsolatát vizsgáltuk. A hipotézis az volt, hogy a különböző függőségek – a nikotin, alkohol vagy drog és

a depresszió – között pozitív összefüggés található. Az összefüggések vizsgálata során (kovariánsokra való ellenőrzés mellett) szignifikáns pozitív kapcsolatot találtunk az alkohol- és drogfogyasztás, illetve a depressziós tünetek között. De ezzel szemben nem találtunk szignifikáns összefüggést a depresszió és a dohányzás között.

Mentálhigiénés szemlélet az iskolában

Az iskolai élet gyakorlata szempontjából a mentálhigiéné egészségközpontú szemléletmódot, erre vonatkozó elméleti, gyakorlati tudást jelent. Lényege és fő célja a diákok egészségmagatartásának kialakítása és fenntartása, ezen belül a lelki egészség megőrzése, a pszichikai jólét fokozása, a lelki jellegű vagy eredetű betegségek és problémák megelőzése, az enyhébb lelki, illetve a magatartási zavarok stigmatizációmentes felismerése és segítése. Az iskola másodlagos szocializációs környezetként a mentálhigiénéjét előtérbe helyező szemléletével biztosítja a diákok számára a megfelelő viselkedésminták elsajátítását, az erkölcsi értékek közvetítését, a különféle pszichikus készségek fejlesztését, ezenkívül javítja a diákok tűrő-, alkalmazkodó-, küzdő- és kompromisszumképességét. Ha sikerül a gyermekekben, serdülőkben kialakítani egy egészséges életvezetési stílust, megküzdési stratégiát – például társas kapcsolatok kezelése konfliktushelyzetekben –, akkor ez lehet majd a felnőttkori egészséges életmód alapja. Ezen készségek, tulajdonságok eredményeképpen a sokszor reménytelen helyzetben is képessé válhat az egyén arra, hogy megbirkózon a problémákkal és ne a szerhasználatot válassza megoldásként. A pedagógusok feladata tehát biztosítani olyan életvezetési mintákat, amelyek révén az önkarbantartás, önfejlesztés megvalósítható lesz a későbbiekben is.

Mit tehet egy pedagógus, ha drogfogyasztást észlel az iskolában?

Amennyiben a pedagógus drogfogyasztást észlel az iskolában, nincs feljelentési kötelezettsége. Feladata, hogy meggyőződjön arról, milyen típusú és mértékű drogfogyasztásról van szó. Ha súlyos esetről van szó – ami azt jelenti, hogy akadályozza a diákot mindennapi aktivitásának elvégzésében –, akkor fel kell vennie a kapcsolatot az iskolai szociális munkással vagy pszichológussal,

amennyiben van ilyen az intézményben. Ezt követően közösen veszik fel a kapcsolatot a szülőkkel. A pedagógus támasznyújtó magatartásával segít az információgyűjtésben, az állásfoglalásban. Készen kell állnia a beszélgetésre, amennyiben a diák őt választja beszélgetőpartneréül. Kulcsfontosságú, hogy ne ítélkezzék, hanem alkalmazkodjon a szituációhoz és próbáljon segítséget keresni. Titoktartási kötelezettsége is van, ami feltételezi azt, hogy az esetet bizalommal kezeli. Amennyiben az osztályban előforduló drogprobléma gondot jelent az oktatómunkában, akkor a tanárnak tisztáznia kell a helyzetet, közös megbeszéléssel próbáljon kialakítani olyan hangulatot, amely lehetővé teszi, hogy mindenki a tananyagra figyelhessen. Objektív megközelítésben vázolja fel a helyzetet, ne ítélkezve vagy sajnálkozva. Amennyiben a pedagógus együttműködik a szülőkkel, illetve a szakemberekkel, a diák érdekében fog cselekedni. Elengedhetetlen, hogy a pedagógusnak jó kapcsolata legyen az iskolai szakemberekkel (iskolai szociális munkás, iskolapszichológus, szociálpedagógus, gyógypedagógus) és tapasztaltabb tanár kollegákkal is, az is lényeges, hogy tudjon a városban működő, drogfogyasztókkal foglalkozó szervezetekről is, ahova adott esetben átirányíthatja a diákot.

Az alábbi linkek segítségével további információhoz juthatnak a már meglévő szervezetekről, azok tevékenységéről. A drogproblémákkal kapcsolatban is útmutatóként szolgálhatnak a következő honlapok: <http://www.rosaac.ro/hu/index.php>, <http://drogriporter.hu/>, <http://www.nincsde.hu/>, <http://www.mamesz.hu/>, <http://www.kimondható.hu/>, <http://www.droginfo.hu/>, <http://www.addiktellatasok.hu/>, <http://depressziostop.magtud.hu/>. Mindemellett az Independence Zone honlapján (<http://independencezone.ro/>) megtalálható a fesztiválon használt szűrő kérdőív is.

Amennyiben minden iskola hangsúlyt fektetne a prevencióra, az egészségre nevelésre, valamint felismerné és támogatná a szakemberek e téren végzett munkáját, a jövőben kérdőíveink eredményei is biztatóbbak lehetnének.

BOTHÁZI RENÁTA, OZSVÁTH ANITA, MÁTYÁS KINGA, KRECSÁK KATALIN, DÉGI LÁSZLÓ CSABA
Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Egységes lesz a tanárok véglegesítő vizsgája

Országos szinten dolgozzák majd ki a pedagógusok számára a véglegesítő vizsga tételeit, a kiértékelés pedig szintén egységesen zajlik – jelentette be június 7-én Liviu Pop, az oktatási tárca vezetésével ideiglenesen megbízott miniszter. Az idei véglegesítő vizsga július 17-én lesz,

az eddigi években augusztus végén zajlott a II. fokozati vizsgákkal egy időben. Az írásbeli vizsga három tételt foglal majd magába:

I. Tétel – Szaktárgy

II. Tétel – Szakdidaktika (módszertan)

III. Tétel – A pedagógia és a nevelépszichológia elemei.

A véglegesítő vizsga metodológiáját az 5560/07.10.2011 minisztériumi rendelet írja elő, majd a 4071/15.05.2012 rendelet általi módosítások. A 3875/02.05.2012-es rendelet a véglegesítő vizsgán részt vevő tanárok fizetésének kiszámolását pontosítja.

A 21/30.05.2012 sürgősségi rendelet által módosították és egészítették ki a tanügyi törvényt

A *Hivatalos Közlöny* 372/31.05.2012-es számában megjelenő sürgősségi rendelet által módosították és kiegészítették a tanügyi törvényt. A változások a közoktatást és a felsőoktatást egyaránt érintik. Az Oktatási Minisztérium szerint a módosításra azért volt szükség, mert az oktatási törvény 2011-es hatályba lépésekor az akkori kormány nem vett figyelembe egy sor lényeges tényezőt, így a jogszabály számos rendellenességet okozott volna.

Ami a közoktatásra vonatkozik, a következő legfontosabb előírások szerepelnek a sürgősségi rendeletben:

1. A 63. cikkely (2). paragrafusa után egy új paragrafust vezettek be, mely kimondja, hogy kivételes és indokolt esetben az osztálylétszám a minimum alatt, illetve a maximum fölött is működhet, amennyiben az oktatási intézmény adminisztratív tanácsa, valamint a megyei tanfelügyelőség jóváhagyja ezt. A fennálló különleges esetekben megfelelő indokra van szükség, tekintettel a normatív alapú finanszírozásra és a jóváhagyott pedagógusi álláshelyek számára.
2. A 252. cikkely, (1) és (2). paragrafusa a következőképpen módosul: a címzetes pedagógusok megmaradnak eddigi jogállásukkal, nem válnak az illető iskola címzetes tanáraivá. Az ezt követő időszakban vizsgázók és címzetes állást foglalt tanügyi káderek az előbbiekhöz hasonló jogokkal fognak rendelkezni.
3. A 252. cikkely (4). paragrafusa után másik két paragrafust vezettek be, melyek a címzetes pedagógusok áthelyezéséről szólnak.

4. A 253. cikkely megváltozott a következőképpen: azok a pedagógusok, akik helyettes állásra vizsgáztak 2008, 2009, 2010 vagy 2011-ben és legkevesebb 7 jegyet értek el, címzetesekké válhatnak, ha az illető állás, melyet betöltenek, továbbra is érvényes és az oktatási intézmény Adminisztratív Tanácsa jóváhagyja kérésüket.

5. A 254-es cikkely (11)., (13)., (16)., (17). és (19). paragrafusa is módosult. A címzetes pedagógusi állások elfoglalásáról és érvényesítéséről szólnak ezek a paragrafusok.

6. A 254-es cikkely után bevezettek egy újabb cikkelyt, 254¹-est, mely által újra visszavezették a címzetes tanárok ideiglenes áthelyezését egyik tanügyi intézményből a másikba. Ez történhet kérésre is vagy pedig az oktatás minőségének javítása érdekében. A kérésre történő áthelyezés versenyvizsga révén történhet az Oktatási Minisztérium által kibocsájtott metodológiának megfelelően és legtöbb 5 egymást követő évig maradhat érvényben.

7. A 255. cikkely (8). paragrafusa után bevezették a (9). paragrafust, mely a 3. fokú rokkantsági nyugdíjban részesülő pedagógusokra vonatkozik. Ennek értelmében a 3. fokú rokkantsági nyugdíjban részesülők munkaszerződését felfüggesztik, viszont címzetes állásukat nem veszítik el. Címzetes állása foglalt marad addig, amíg az orvos szakértő ki nem állít egy határozatot, mely által bizonyítható a pedagógus munkaképességének végleges elvesztése.